

KOMITET ZA PRAVA DETETA
UJEDINJENIH NACIJA

2012 DAN GENERALNE DISKUSIJE
PRAVA DECE U KONTEKSTU
MEĐUNARODNIH MIGRACIJA

28. septembar 2012, Ženeva

Dan generalne diskusije Komiteta za prava deteta Ujedinjenih nacija pod nazivom, „***Prava sve dece u kontekstu međunarodnih migracija***“, održan je 28. septembra 2012. godine u Ženevi. Ovaj događaj imao je za cilj da podigne svest o pravima deteta u kontekstu međunarodnih migracija sa namerom da pruži doprinos unapređivanju politika i programa država ugovornica i da pruži smernice za druge relevantne aktere o poštovanju, promociji i ostvarivanju prava deteta koja se nalaze u situaciji međunarodnih migracija.

Save the Children je bio koorganizator skupa u okviru *Globalne radne grupe za decu u pokretu* i kancelarija Save the Children za severozapadni Balkan uzela je aktivno učešće u pripremi dokumenta koji je predstavljen na ovom skupu. Ovo je bila prilika da obezbedimo značajan doprinos samom dijalogu, kako sa preporukama i nalazima tako i u smislu obezbeđivanja da se na samom skupu čuje glas dece sa iskustvom migracija i adresiraju neka pitanja koja su karakteristična za celu Evropu a posebno za region jugoistočne Evrope.

Koristeći saznanja i nalaze do kojih smo došli tokom istraživanja u okviru projekta „Reforma sistema socijalne zaštite po meri deteta“, finansijski podržanog od strane Evropske komisije, Fonda za otvoreno društvo i Redd Barna (Save the children Norway), zajedno sa kolegama iz drugih kancelarija Save the Children iz celog sveta, pripremili smo policy studiju koja je predstavljena Komitetu. Veoma nam je drago da je u svom finalnom izveštaju, Komitet prepoznao i uvažio gotovo sve preporuke, uključujući i preporuke koje se specifično tiču ovog regiona, a vezane su za decu iz procesa readmisije.

U dokumentu koji je pred vama naći ćete **Izveštaj Komiteta za prava deteta Ujedinjenih nacija sa Dana generalne diskusije 2012. godine o Pravima deteta u međunarodnim migracijama**, kao i podnesak Save the Children koji sadrži analizu pod nazivom „Transnacionalni mehanizmi koordinacije za zaštitu dece u pokretu u kontekstu međunarodnih migracija i ostvarivanje dečijih ljudskih prava“, nastalu kao rezultat situacione analize te konsultacija sa decom u pokretu iz Kine, Mjanmara, Laosa, Tajlanda, Srbije, Italije, Južne Afrike i Mozambika.

Ovim putem želimo da vam ukažemo na preporuke i smernice Komiteta za prava deteta Ujedinjenih nacija državam ugovornicama, u nadi da će ovaj dokument poslužiti kao okvir za rad na unapređenju položaja i tretmana dece u pokretu u Republici Srbiji.

Save the Children

KOMITET ZA PRAVA DETETA

**IZVEŠTAJ SA DANA
GENERALNE DISKUSIJE 2012**

**PRAVA DETETA U KONTEKSTU
MEĐUNARODNIH MIGRACIJA**

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

I. KONTEKST

1. Godišnji Dan generalne diskusije Komiteta za prava deteta ima za cilj da obezbeđujući forum za diskusiju među donosiocima odluka, profesionalcima i istraživačima doprinese dubljem razumevanju sadržaja i implikacija Konvencije o pravima deteta i to po pojedinačnim odredbama i temama. Komitet je 28. septembar, odnosno Dan generalne diskusije 2012.g. (DGD), posvetio temi „Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija“. Cilj DGD je bio da diskutuje i podigne svest o pravima prava deteta u vezi sa ovom temom sa namerom da pruži doprinos unapređivanju politika i programa Država i da pruži smernice za druge relevantne aktere o poštovanju, promociji i ostvarivanju prava deteta koja se nalaze u situaciji međunarodnih migracijama.

2. Posle uvodne plenarne sesije, na kojoj su govorili eksperti, predstavnici partnerskih organizacija i deca iz različitih zemalja koja su odabrana za ovu svrhu, rasprava u Radnim grupama se nastavila po sledećim temama. Prva Radna grupa se pozabavila pitanjem međunarodnog okvira za prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija, nedostacima koji postoje u sistemu zaštite i zajedničkoj i pojedinačnoj odgovornosti (uključujući bilateralne i/ili multilateralne sporazume) koje imaju Država porekla, tranzita i destinacije. Druga Radna grupa se bavila pitanjima mera za ostvarivanje prava dece u kontekstu međunarodnih migranata na nacionalnom nivou u zemljama porekla, tranzita i destinacije. U okviru ove dve teme ciljevi diskusije su bili: (1) da utvrdi posebna pitanja vezana za prava dece koja se nalaze u situaciji međunarodnih migracija i to bez obzira na njihov status (regularne ili neregularne migracije, u pokretu ili ne, u pratnji ili bez pratnje, i dr.); (2) da utvrdi principe i primere dobrih politika i praksi; (3) da se pozabavi međunarodnim standardima u oblasti zaštite prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija i utvrdi koliko i kako se ovi standardi odnose prema vodećim načelima Konvencije o pravima deteta; (4) da pruži značajne informacije za dijalog u okviru Komiteta i da preporuke Državama o pitanjima vezanim za prava dece u međunarodnim migracijama; i (5) da promoviše razmenu informacija i saradnju među akterima koji se bave pravima deteta u kontekstu međunarodnih migracija.

3. U cilju informisanja rasprave u toku DGD-a Komitet je pripremio Osnovni dokument u kojem se elaboriraju ključna pitanja i stavovi vezani za prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija, utvrđuju se neki problemi vezani za ljudska prava dece kao i predlažu neke politike za razmatranje. Osnovni dokument i njegove Anekses treba posmatrati kao integralni deo ovog izveštaja. Komitet je po osnovu raspisanog javnog poziva primio i preko 60 dokumenata od strane Država, međunarodnih organizacija, civilnog društva i akademske zajednice. Svi ovi dokumenti su dostupni na veb stranici DGD 2012 <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/discussion2012.htm>. Naglašavamo da se u ovom izveštaju sumiraju ključne tačke rasprava u toku DGD i da se na osnovu njih i drugih dokumenata izvlače preporuke. Ovaj izveštaj ne predstavlja iscrpni zapisnik sa rasprava i ne sadrži sva pitanja otvorena u toku DGD-a.

II SAŽETAK SA UVODNOG PLEARNOG DELA

4. Predsedavajući Komiteta, gđin Žan Zermatten (Jean Zermatten) je otvorio DGD obraćajući se plenumu. On je posebno naglasio koliko su deca koja su uključena u međunarodne migracije vulnerabilna i posebno se osvrnuo na povećanu osetljivost devojčica migranatkinja, dece koja migriraju bez pratnje i dece sa invaliditetom. On je rekao da se ostvarivanje prava dece može osigurati jedino ako se deca poštuju kao puni i samostalni nosioci prava i to bez obzira na okolnosti i status. Gđin Zermatten je objasnio nameru Komiteta da se kroz rasprave u toku DGD dođe do preporuka koje bi Državama bile korisne kada se bave pitanjima vezanim za migracije. Posle ovog govora, pet drugih govornika je svojim prezentacijama obezbedilo okvir za raspravu.

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

5. Specijalni izvestilac o pravima migranata, gđin Fransoa Krepo (François Crépeau) je rekao da su prava dece migranata često zanemarena u nacionalnim zakonodavstvima i politikama koje se bave migracijama, zdravstvom i obrazovanjem i da se deca koja se nađu u situaciji neregularnih migracija suočavaju sa velikim poteškoćama. Nastavio je obrazlažući kako postojeći pristupi rešavanju ovih problema ne uzimaju u obzir činjenicu da su uzroci migracija dece višestruki i podvukao da je migriranje često način da se pobegne od siromaštva i diskriminacije. Takođe je naglasio da deca u okviru politika i programa koji se bave migracijama moraju biti posmatrana i prepoznata kao samostalni akteri, a ne kao „objekti“ ili „žrtve okolnosti“. Specijalni izvestilac je apelovao da se svaka osoba ispod 18 godina starosti smatra detetom i to bez izuzetaka. U tom smislu, Specijalni izvestilac je osudio kriminalizaciju neregularnih migranata, naglasio kakav uticaj to ima na njihov pristup uslugama, i podvukao da je neophodno nedvojbeno usvojiti stav da nijedna osoba ne može biti nelegalna i da sva deca imaju ista prava bez obzira na status. On je takođe podvukao da se imigracione politike nikada ne smeju sprovoditi nauštrb prava koja deca uživaju i njihovog najboljeg interesa, kao i da sprovođenje imigracionih politika mora podrazumevati i nadzor koje sprovode agencije koje se bave pravima dece. Pozivajući se na činjenicu da nedostatak statističkih podataka ograničava formulisanje održivih rešenja pozvao je Države da unaprede sistem prikupljanja podataka koji su vezani za imigrantsku politiku. Specijalni izvestilac je nastavio izlaganje kazavši da se, uprkos tome što je Konvencija o pravima deteta gotovo univerzalno ratifikovana deci koja se nalaze u migracijama, a naročito kada su neregularnog statusa, često krše zagarantovana ljudska prava na obrazovanje, stanovanje i zdravstvenu negu; često se deportuju, razdvajaju od roditelja, i žrtve su negativnih stereotipa i diskriminacije. On je takođe rekao da u skladu sa međunarodnim standardima, deca koja se nalaze u situaciji migracija ne smeju biti pritvarana samo na osnovu svog migracionog statusa. Posebni izvestilac je rekao da je zadržavanje dece migranata na osnovu principa održavanja jedinstva porodice kršenje principa najboljeg interesa deteta. On je rekao da u tom slučaju princip najboljeg interesa deteta mora prevagnuti i da je ovaj princip osnovno merilo pri donošenju svih odluka koje se odnose na decu migrante. Zaključio je da Države treba da preduzmu sve neophodne mere kako bi: pristupi koji su primarno orijentisani na decu bili integrisani sa svim politikama i praksama vezanim za migracije, uključujući pristup uslugama i socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti; unapredila koordinacija između organa javnih vlasti zaduženih za migracije i zaštitu dece; i sprovele mere unapređivanja kapaciteta i podizanja svesti sa ciljem obezbeđivanja pristupa pravima dece u migracijama.

6. Gđa Fatumata Mariko, Dečiji nacionalni delegat Asocijacije mladih radnika Malija je sa prisutnima podelila svoje viđenje situacija u kojima se nalaze deca koja migriraju u potrazi za boljom budućnošću. On je naglasila da dečije migracije, ako su u najboljem interesu deteta, nisu loše same po sebi. Nastavila je podvlačeći da je obezbeđivanje deci adekvatnog obrazovanja, zdravstvene nege i slobodnih aktivnosti ključni faktor za suzbijanje nedobrovoljnih migracija. Gđa Mariko je i istakla koliko je značajno uzimati u obzir stavove dece u svim okolnostima, naročito u situacijama kada deca migriraju, bez obzira na to da li ili imaju pratnju ili su sama.

7. Gđa Sasima Srikvang, Dečiji predstavnik Foruma za migraciju, Tajland, je govorila o situaciji u kojoj se nalaze deca migranti u pograničnom području između Tajlanda i Laosa. On je naglasila da je glavni uzrok migracija u tom regionu potraga za boljim životnim uslovima. Nastavila je opisujući koliko dece se upušta u migracije i napušta svoju zemlju sa jako malo ili potpuno neinformisani o imigracionim procedurama i često završavaju u imigracionom pritvoru. Takođe je naglasila da su deca u takvoj situaciji podložnija riziku od trgovine ljudima i eksploatacije. Stoga je podvukla da je naročito značajno deci obezbediti adekvatne informacije o rizicima i pravima koja su važna za potencijalne migrante. Gđa Srikvang je takođe rekla da deca koja su rođena van zemlje porekla svojih roditelja treba da dobiju državljanstvo zemlje gde su rođena i da treba da im se osigura pristup osnovnim uslugama kao što su obrazovanje i zdravstvena nega.

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

8. Gđa Lena Karlson, direktorka *Child Protection Initiative, Save the Children International*, je naglasila da su nedostatak životnih šansi i humanitarne katastrofe, uključujući opasno okruženje u zemljama porekla glavni razlozi migracija dece. Ona je naglasila je da, iako su deca često svesna rizika koji sa sobom nose migracije bez pratnje, pritisak da traže bolje mogućnosti i uslove života, navodi mnogu decu da se odluče za migracije pod takvim uslovima. Ona je takođe ukazala na česte slučajeve zlostavljanja dece od strane policije i drugih graničnih službenika i podrobnije opisala stigmatizaciju kojoj su deca izložena i nedostatak pristupa osnovnim uslugama sa kojim su suočena. Gđa Karlson je naglasila da deca u takvim situacijama treba da dobiju adekvatnu pomoć i emotivnu podršku, uključujući podršku vršnjaka, i ukazala na značaj konsultovanja dece i uzimanja u obzir njihovih stavova. Apelovala je da se prihvati holistički pristup zaštiti prava dece koji podrazumeva uzimanje u obzir najbolji interes deteta, kako u pojedinačnim zemljama tako i saradnji između zemalja. U vezi sa tim je istakla značaj delotvornih mehanizama saradnje između vladinih i nevladinih aktera iz različitih zemalja. Kao zaključak, gđa Karlson je naglasila da je fenomen dečijih migracija realnost, te da su sistemi za osiguravanje pune zaštite njihovih prava bez obzira na mesto i migratorni status neophodnost. U ime Inter-agencijske grupe za decu u pokretu pozvala je da se izradi podrobna globalna studija o transnacionalnim merama saradnje koje je neophodno uspostaviti kako bi se adekvatno zaštitila prava dece u pokretu i garantovala prava deteta bez obzira na imigracioni status.

9. Gđa. Sesilja Landereke, direktorka Nacionalnog sistema holističkog razvoja porodice iz Meksika iznela je pregled strategije koju je, kao zemlja porekla, tranzita i destinacije razvio Meksiko. Ona je rekla da je jedan od ključnih elemenata strategije promocija saradnje između relevantnih aktera iz svih sektora kako bi se sprečila eksploatacija vulnerabilne dece migranata. Gđa Landereke je upozorila da je da ne treba pretpostaviti da sva deca koja migriraju bez pratnje to čine zbog nedostatka šansi u zemlji porekla, jer bi se time preterano pojednostavio ovaj višestran problem. Ona je podvukla da javne politike treba da budu usmerene na pronalaženje sveobuhvatnih i dugotrajnih rešenja. Gđa Landereke je nastavila opisujući mehanizam za bavljenje migracijama koji je u Meksiku uspostavljen na federalnom nivou. Meksička vlada je ustanovila standardne procedure u svim državama koje se odnose na pitanja migracija u svim fazama procesa posebno se fokusirajući na pružanje usluga i podrške deci koja putuju bez pratnje čim pristignu na Južnu ili Severnu granicu Meksika. Ona je podvukla da je ovakva strategija, zajedno sa različitim inicijativama koje se zasnivaju na ljudskim pravima i koje imaju za cilj da se da podstrek ljudima da ostaju u svojim zajednicama, ključna za otklanjanje uzroka migracija. Pozivajući se na iskustva iz Latinske Amerike, kao što su Nikaragva, El Salvador, Honduras i Gvatemala ona je zaključila da se pitanja koja prevazilaze granice nacionalnih država moraju razrešavati na međunarodnom nivou.

10. Plenarnu sesiju DGD je zatvorila Potpredsednica Komiteta, gđa. Marta Mauras Perez kratko sumirajući pitanja koja su pokrenuta tokom diskusija i pozvala je Države i sve aktere da implementiraju Konvenciju kako bi ona zaista postala univerzalni instrument koji se primenjuje na svu decu. Ona je podvukla da je neophodno da deca figuriraju u nacionalnim zakonodavstvima i politikama vezanim za migracije bez obzora na to da li su pokretu, da li putuju sa roditeljima ili sami, kao i na to da li su ostala u zemlji porekla ili su se naselila u nekoj drugoj državi na regularan ili neregularan način. Ona je posebno primetila da se decu koja migriraju zajedno sa roditeljima često ne uzimaju u obzir u procedurama i politikama, kao i da se deca starosti od 16 do 18 godina često tretiraju kao odrasli i da često uživaju mnogo niži nivo zaštite. Gđa Mauras je podvukla da je njeno razumevanje da na ovom sastanku postoji saglasnost da nijedno dete koje migrira ne sme biti pritvoreno, i to bez obzira na konkretne okolnosti. Ona je pozvala da se pravo na kretanje prepozna kao dečije pravo i apelovala je na Države da saslušaju decu koja su potencijalni migranti kao i onu koja su već u pokretu i da traže alternativna rešenja kako bi se sprečile patnje dece, naročito kada se radi o repatrijaciji. Gđa Mauras je pozvala i na to da se

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

najbolji interes deteta posmatra kao osnovno načelo u okviru svih nacionalnih politika i apelovala je da se ustanove pažljivo definisane procedure za utvrđivanje statusa dece u situaciji međunarodnih migracija. Zaključila je ponavljajući da sva deca koja se nalaze u situaciji međunarodnih migracija moraju biti zaštićena, i to bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, i da se Konvencija o pravima deteta mora primenjivati u celosti.

III SAŽETAK DISKUSIJE NA RADIM GRUPAMA

11. Komitet je, u toku rasprava na sastancima dve Radne grupe DGD-a, utvrdio da postoje značajne oblasti i brojna pitanja koja su od zajedničkog interesa za Države. Imajući to u vidu, u ovom odeljku su sumirana glavna pitanja o kojima se raspravljalo. Kako bi se omogućilo da se ove rasprave razmatraju zajedno sa Konvencijom, ovi sumirajući komentari prvo daju pregled opštih razmatranja, a potom se sumiraju posebna pitanja, i to u skladu sa strukturom zaključnih razmatranja i preporuka Komiteta o izveštajima Zemalja članica. Ovaj sažetak ne obuhvata slučajeve i/ili primere dobrih praksi koji su pomenuti u toku DGD, a relevantni su samo za pojedinačne zemlje. Ti slučajevi su pomenuti u pisanim izveštajima koji su podneti za razmatranje u toku 2012 DGD i u Aneksu II Osnovnog dokumenta koji je dostupan na veb prezentaciji Komiteta www2.ohchr.org/english/bodies/crc/discussion2012.htm

Opšta razmatranja

12. U toku diskusija na obe Radne grupe naglašen je primat Konvencije o pravima deteta u slučajevima vezanim za međunarodne migracije, kao i to da je potrebno da se Konvencija integriše u zakonodavne okvire i mere koje se odnose na pitanja migracija. Posebna pažnja je posvećena načelima Konvencije koji se odnose na najbolji interes deteta i ne-diskriminaciju (član 2 i 3). U tom smislu se pozivamo i na Opšti komentar Br. 6 o deci koja migriraju bez pratnje.

13. U tom smislu, holistički i sveobuhvatni proces utvrđivanja i bavljenja potrebama dece koja su pod uticajem migracija se mora zasnivati na načelima Konvencije i pri tom je neophodno izbeći kategorizaciju i/ili razlikovanje različitih tipova prava. Sva deca koja su direktno ili indirektno uključena u međunarodne migracije uživaju prava i to bez obzira na: uzrast, pol, etničku ili nacionalnu pripadnost ili ekonomski i pravni status; da li se radi o dobrovoljnim ili prisilnim migracijama, da li su deca u pratnji roditelja/staratelja ili ne; u toku putovanja ili naseljavanja, dokumentovani ili ne. U toku diskusija je prepoznato to da u toku migracija deca mogu pripadati različitim kategorijama dece i da su stoga rigidne definicije ili kategorizacije uslovne i da mogu poslužiti samo kao ilustracija različitih situacija u kojima se deca mogu naći.

14. Pozivajući se na svetsku statistiku koja se odnosi na međunarodne migracije (migracije Jug-Sever obuhvataju 40%, a Jug-Jug 60% ukupnih migracija), učesnici su naglasili da je neophodno razmotriti pitanja vezana za unutar-regionalne migracije, uključujući konteksta i mere vezane za zemlje u razvoju. U tom kontekstu je takođe navedeno da je u zemljama tranzita i/ili zemljama destinacije neophodno obratiti posebnu pažnju na najbolji interes deteta, i to posebno u vezi sa procedurama i odgovornošću državnih službi koji dolaze u dodir sa decom, naročito službi koje se bave migracijama.

15. U toku rasprava je podvučeno da je neophodno da se zemlje pozabave slučajevima kršenja prava dece na koje utiču migracije, bez obzira na to da li se ta kršenja dešavaju ili postoji rizik da će se desiti usled posebne osetljivosti ove dece. Ovakvo viđenje implicira da Države treba da uključe službe i mehanizme koje se bave migracijama, kao i službe koje se bave zaštitom dece. Učesnici su stoga naglasili da se prava deteta, uključujući utvrđivanje najboljeg interesa deteta i procedure utvrđivanja situacije u kojoj se dete nalazi, moraju integrisati u zakonodavni okvir i mehanizme koji se odnosi na migracije i moraju biti primenjena na sve slučajeve koji uključuju migracije dece, a ne samo na one koji se odnose na decu koja migriraju bez pratnje. U tom

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

smislu, naglašeno je i to da deca koja migriraju uz pratnju, pored toga što uživaju prava koja imaju njihovi roditelji, moraju biti smatrana i autonomnim nosiocima prava.

16. Učesnici su takođe naglasili da nacionalni sistemi zaštite dece moraju pokrivati svu decu koja se nalaze u situaciji međunarodnih migracija, uključujući i ona koja ne traže azil i ona koja su roditelji/staratelji ostavili u zemlji porekla.

17. Deleći stav Komiteta da su neophodne dodatne smernice o pravima dece u kontekstu međunarodnih migracija, Komitet za zaštitu prava radnika migranata i njihovih porodica je najavio da će u toku 2013. g. izdati Opšti komentar o pravima neregularnih radnika migranata i njihovih porodica. Inter alia, ovaj Opšti komentar će pružiti dodatne smernice o pravima dece radnika migranata na obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i sistem socijalne zaštite, bez obzira na migracioni status.

18. Učesnici su u toku rasprave naveli nekoliko primera dobrih politika i praksi: pristup socijalnim pravima za svu decu bez obzira na status (naročito pristup obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti); programi legalizacije; procedure za utvrđivanje najboljeg interesa deteta i utvrđivanje situacije u kojoj se dete nalazi; obezbeđivanje podrške i pružanje usluga koje su prikladne za uzrast, pol i kulturu deteta; starateljske sisteme; žalbene mehanizme; mere za obezbeđivanje pravične procedure; mehanizmi za pronalaženje i spajanje dece sa njihovim porodicama, a koji se zasnivaju na najboljem interesu deteta; razvijanje sistema smeštanja dece u zajednicu (sa ili bez roditelja) kao alternative zatvaranju.

Koordinacija

19. Česti propusti u komunikaciji između relevantnih aktera na državnim granicama su navodeni kao jedan od glavnih problema. Ovaj problem se negativno odražava na sposobnost državnih organa da utvrde koje mere je neophodno sprovesti u svim situacijama u kojima dete uđe u zemlju na neregularan način. Učesnici su naglasili da ove situacije ukazuju na to da je neophodno uspostaviti saradnju i usvojiti protokol koji će se odnositi na saradnju između sistema dečije zaštite i imigracionih službi. Ovo se naročito odnosi na zemlje sa federalnim uređenjem, gde je ovakva koordinacija posebno otežana jer su imigracione službe često u nadležnosti centralnih vlasti, a sistemi dečije zaštite, zdravstva, obrazovanja i socijalne zaštite u nadležnosti regionalnih ili lokalnih nivoa vlasti. U tom kontekstu je ponovljeno da je potrebno razmotriti standarde i mere za zaštitu prava na pravičnu proceduru u slučajevima koji uključuju migracije dece. Predloženo je da se nastavi sa istraživanjima u ovoj oblasti, kako bi se ispitale mogućnosti napretka u ovoj oblasti, a sa ciljem da se omogući trajna i delotvorna saradnja između različitih nivoa vlasti u okviru jedne države.

Prikupljanje podataka i istraživanja

20. Veliki broj učesnika se složilo da je neophodno prikupljati podatke o deci koja migriraju zajedno sa pratnjom i utvrditi potencijalne nedostatke u ovoj oblasti. Sa tim u vezi je potrebno podržati longitudinalne studije i studije slučaja, koje mogu pomoći da se bolje razumeju sve relevantne determinante i faktori koji utiču na postojanje rupa u sistemima zaštite dece. Kako bi izveštaji Komiteta o sprovođenju Konvencije i Opcionih protokola od strane Država bili što kompletniji, Komitet ohrabruje i Zemlje ugovornice i NVO da Komitetu dostavljaju informacije o ovim pitanjima.

21. Nekoliko učesnika je u toku rasprave pozvalo Komitet da razmotri podršku izradi nezavisne globalne studije. Ova studija bi bila posvećena merama trans-nacionalne koordinacije koje su neophodne kako bi se osigurala prava dece u kontekstu međunarodnih migracija, i to bez obzira na njihov imigracioni status.

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

Nezavisni monitoring

22. Razmatrana je uloga Zaštitnika građana i nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava (NHRI) u nadgledanju imigracionih politika i praksi i u usmeravanju žalbi koje primaju u toku svog rada. Učesnici su naveli da Zaštitnici građana i NHRI posebnu pažnju treba da obrate na ostvarivanje najboljeg interesa deteta u procesima donošenja odluka koje se odnose na decu, kako u zemljama tranzita tako i u zemljama destinacije. Ove institucije takođe treba da nadgledaju procese donošenja odluka koje se odnose na naseljavanje ili migracije između država (relokacija, repatrijacija, deportacija), i to sa ciljem da se promovišu dobre prakse, utvrde nedostaci u sistemima dečije zaštite i na adekvatan način procesuiraju žalbe koje podnose deca migranti, a koje se odnose se na povrede njihovih prava.

Saradnja sa građanskim društvom i lokalnim zajednicama

23. Na raspravama je podvučen značaj delotvornih, na načelima i odredbama Konvencije zasnovanih preventivnih politika u zemljama porekla. Učesnici su izrekli da je pored formalnog sistema zaštite dece neophodno uključiti i lokalne zajednice i to uz učešće dece kao stejkholdera u procesu. Ovo je ključno sa stanovišta prevencije povreda prava dece u kontekstu međunarodnih migracija. Ovakve politike i programi uključuju: stručno usavršavanje, lokalne mere za zapošljavanje, obezbeđivanje adekvatnih i dostupnih lokalnih programa kreditiranja, kao i druge mere koje ciljaju na otklanjanje uzroka međunarodnih migracija.

Definicija deteta

24. Otvoreno je pitanje prakse nekih Država koje imaju niži nivo standarda dečije zaštite za decu stariju od 16 g. Potvrđeno je da sva deca trebaju da uživaju isti standard zaštite bez obzira na uzrast.

Nediskriminacija

25. Mnogo se diskutovalo o diskriminaciji i ksenofobiji, naročito, iako ne isključivo, kako bi se osiguralo da deca ne budu isključena iz obrazovnog sistema zbog jezičkih i/ili drugih ograničenja. Preporuka je da, kada se ukaže potreba, treba preduzimati korake kako bi se obezbedili dodatni časovi jezika, uključujući angažovanje dodatnog osoblja i sprovođenje drugih mera neophodnih za obezbeđivanje inter-kulturne podrške.

26. Posebno se raspravljalo o specifičnim oblicima diskriminacije i o vulnerabilnosti dece sa posebnim potrebama koja se nađu u situaciji međunarodnih migracija. Ukazano je na to da je neophodno integrisati odredbe Konvencije o pravama osoba sa invaliditetom u međunarodni okvir za zaštitu prava dece u kontekstu međunarodnih migracija. Posebno se razgovaralo o dva problema: praksi odbijanja imigracione prijave po osnovu invaliditeta i minimalni period boravka koji je neophodan kako bi se deci pružila neophodna zdravstvena nega. U tom kontekstu je naglašeno da Države moraju osigurati da njihovi imigracioni zakoni nisu diskriminatorni prema deci sa invaliditetom.

Najbolji interes deteta

27. Nekoliko puta u toku rasprave je naglašeno koliko je značajno da se u svakom pojedinačnom slučaju kontinuirano ocenjuje šta je najbolji interes deteta, kao i to da u svim fazama odlučivanja treba da postoje formalne procedure utvrđivanja najboljeg interesa deteta. Takođe je istaknuto da službe koje se bave zaštitom dece treba da imaju vodeću ulogu u svim slučajevima koji se odnose na decu imigrante i da treba da budu dobro obučene za te poslove.

28. U toku rasprava se u više navrata podvuklo da je potrebno uspostaviti konzistentnu, harmonizovanu i sa Konvencijom usklađenu praksu vezanu za decu tražioce azila. Takođe je ukazano da je od posebnog značaja pažljiva i dosledna primena načela najboljeg interesa u

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

situacijama kada se radi o detetu bez pratnje ili detetu koje traži azil. Preporučena je posebna pažnja u ekstremnim slučajevima, na primer kada spajanje sa porodicom podrazumeva repatrijaciju deteta u krizne ili konfliktnu zemlju ili u zemlju u kojima nema garancija odgovarajuće zaštite, odnosno kada je to suprotno njegovom/njenom najboljem interesu. U tom kontekstu su učesnici istakli da treba biti posebno pažljiv u vezi sa terminologijom koja se koristi pri vraćanju dece, naročito razlikovanje prisilnog i dobrovoljnog vraćanja imigranata.

Poštovanje stavova dece

29. Veliki broj učesnika je takođe naglasio da je izuzetno važno, i to u svim okolnostima, ozbiljno uzimati u obzir stavove dece. U tom kontekstu naglašeno je da je potrebno obezbediti pravne zastupnike deci koja se nađu u situaciji međunarodnih migracija. Pomenuto je da veliki broj država obezbeđuje pravne zastupnike samo onda kada se radi o deci koja migriraju bez pratnje i da je neophodno isto činiti i onda kada se radi o deci koja migriraju u pratnji svojih roditelja. U tim slučajevima, imigracione službe moraju uzimati u obzir uticaj njihovih odluka na decu kao nosioce prava.

30. Diskutovalo se i tome da je potrebno osigurati pravo na pravičnu proceduru u svim imigracionim i sudskim procesima koji su od značaja za prava dece u kontekstu međunarodnih migracija, kao i u onim koja se odnose na njihove roditelje. Inter alia, istaknuto je da procedure procenjivanja uzrasta, intervjuisanja kao i pravne procedure treba da sprovedu službenici koji imaju adekvatan stepen znanja o pravima dece i to na efikasan, multidisciplinarni i kulturno senzitivni i na decu prikladan način. Pored toga je neophodno deci obezbediti informacije i pravnu pomoć na jeziku koji ona dobro razumeju.

Pravo na identitet, uključujući lično ime i državljanstvo

31. Naglašen je značaj upisa u matične knjige rođenih, kao i veza upisa sa ostvarivanjem prava dece i ostvarivanjem pristupa odgovarajućim uslugama. I pored toga što postoji povećan stepen svesti o važnosti ovog pitanja i dalje je široko rasprostranjeno neupisivanje dece u matične knjige, što se negativno odražava na decu migrante. Neupisana deca, naročito kada su rođena u toku neregularnih migracija, su izložena riziku da postanu apatridi i to zbog nemogućnosti da pribave državljanstvo u zemlji rođenja roditelja a istovremeno ne mogu ni da se upišu u zemlju u kojoj su rođena. U tom kontekstu je naglašeno da je potrebno otkloniti nedostatke u nacionalnim zakonodavstvima i politikama koje se odnose na dobrovoljno odricanje od državljanstva. Učesnici su predložili da je potrebno ustanoviti veći stepen obaveznosti Država u vezi sa upisom u matične knjige. Takođe je predloženo da se sprovede globalno istraživanje posvećeno problemu upisa u matične knjige rođenih i ispitivanju načina na koje se mogu unaprediti postojeće prakse u ovoj oblasti.

Pravo na slobodu i alternative pritvoru

32. Činjenica da je pritvaranje imigranata direktno kršenje Konvencije je u više navrata diskutovana i naglašavana. Podvučeno je da je pritvaranje dece samo na osnovu njihovog, ili imigracionog statusa njihovih roditelja, kršenje prava dece. Takva praksa nikada nije u najboljem interesu deteta i ne može se opravdati. Naglašeno je i da međunarodna istraživanja podržavaju ovakav stav.

33. Naglašeno je i da se treba pridržavati i Pravila o oduzimanju slobode iz Havane. U toku diskusija je zaključeno da oduzimanje slobode podrazumeva i smeštanje dece u određeno starateljsko okruženje ako dete to okruženje ne može napustiti po svom nahođenju. U tom svetlu je predloženo da se Konvencija mora primenjivati i na oblike zadržavanja koji su *de facto* pritvor.

34. U slučajevima kada se, uprkos pravnim obavezama koje proizilaze iz Konvencije, deca pritvaraju, apelovalo na to se, inter alia, u svakom slučaju pojedinačno utvrđuje situacija i da se

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

obezbedi okruženje koje je prijateljsko prema decu. Takođe, u toku diskusija je apelovano da se obezbedi odgovarajući tretman i uslovi pritvora kao i uslovi za zaštitu dece i nezavisni monitoring najboljeg interesa deteta.

35. Učesnici su diskutovali o tome šta su najbolje alternative oduzimanju slobode detetu i podvukli su da je, nasuprot alternativnim oblicima pritvora, potrebno uvođenje ne-starateljskih mera u okviru lokalne zajednice.¹ Naglašeno je da je u tim slučajevima potrebno pokrenuti i mehanizme dečije zaštite, bez obzira na konkretne okolnosti. Model alternativnih mera zadržavanja – Deci prilagođen mehanizam procene i smeštanja dece u lokalnu zajednicu (CCAP) je preporučen.² Ovaj model je u skladu sa načelima i odredbama Konvencije i obuhvata: preventivne mere i zakonodavstvo; dečija prava, procenu potreba deteta i procedure upućivanja dece, kako za decu sa pratnjom tako i za onu bez pratnje; pravovremen i na pravima zasnovan sistem vođenja pojedinačnih slučajeva; redovne periodične provere stanja dece u imigracionom smeštaju; procedure za zaštitu dece od zlostavljanja i pristup procedurama žalbe i zahteva za nadoknadu u slučajevima kada se zlostavljanje desi; utvrđeni vremenski rokovi za procesuiranje slučajeva kojima se omogućava razrešenje u razumnom roku.

36. Naglašeno je da je prelazak sa prakse pritvaranja dece koja se nalaze u situaciji međunarodnih migracija na alternativne oblike smeštanja u lokalnoj zajednici dobra praksa koja se sve više primenjuje i da je potrebno dalje ohrabrivati države da prihvate takvu praksu. Sa tim u vezi su učesnici apelovali na Države da usvoje zakonodavstvo, politike i prakse koje omogućavaju deci da borave u otvorenom lokalnom okruženju dok se njihov imigracioni status ne reši.

37. Kao najvažniji nedostaci sistema zaštite dece navedeni su nedostatak uniformnog okvira i struktura za osiguravanje nepovređivanja dece koja su prošla kroz proces repatrijacije i nepostojanje jasne zabrane pritvaranja dece migranata. Imajući to u vidu, predloženo je da se prikupe primeri dobre prakse kako bi se na osnovu njih dale preporuke za formulisanje smernica u ovim oblastima.

38. Istaknuto je i da postoje slučajevi dece imigranata koji nestaju iz prijemnih centara u raznim zemljama. U tom kontekstu su učesnici naglasili da je potrebno usvojiti konkretne smernice o tome kako da se procedure prijemnih centara izbalansiraju, sa stanovišta zahteva za otvorenošću i zahteva za zaštitom dece.

Pravo na porodični život

39. U toku diskusije je naglašen značaj mera koje omogućavaju deci da na smislen način ostvare svoje pravo na porodični život i da ostanu u kontaktu sa porodicom, bez obzira na to da li je njihov imigracioni status regularan ili ne. To podrazumeva da treba osigurati da centri za smeštaj imigranata imaju u vidu važnost očuvanja porodice, uključujući to da centri treba da budu institucije otvorenog tipa i da treba podrobno razmotriti odstupanja od politika razdvajanja imigranata na osnovu uzrasta i pola u slučajevima kada je to u najboljem interesu deteta. Učesnici su takođe istakli da očuvanje porodice na okupu nije opravdanje za pritvaranje dece, i da je u tim slučajevima potrebno naći alternativno rešenje za celu porodicu. U tom smislu je potrebno da se ne pribegava merama pritvora, a da se pri tom ipak očuva jedinstvo porodice. Kada se radi o deci koja su razdvojena od roditelja, Države moraju usvojiti mere zaštite prava i pružiti zadovoljavajuća rešenja koja se zasnivaju na porodici i zajednici.

---

1 Videti i osnovni dokument Komiteta za prava deteta za 2012 DGD, strane 23-25.

2 International Detention Coalition (IDC) Child-Sensitive Community Assessment and Placement (CCAP) model <http://idcoalition.org/ccap/>

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

40. Naglašeno je i da mere koje imaju za cilj očuvanje kontakta dece sa članovima porodice, uključujući one članove koja se nalaze u zemljama porekla, nisu adekvatne. Naglašeno je da je deci u najvećoj mogućoj meri potrebno pružiti podršku da održavaju kontakt sa porodicom, osim kada to nije u najboljem interesu deteta, i da pri tom treba voditi računa da to nema negativan uticaj na decu. U istom smislu, naglašen je značaj mera koje omogućavaju efektivno pronalaženje porodice i utvrđivanje spremnosti porodice da se brine o detetu u slučaju da se dete vrati u zemlju porekla.

Standardi života, ekonomska, socijalna i kulturna prava

41. Podsetilo se na pravnu obavezu poštovanja prava dece, uključujući ekonomska, socijalna i kulturna prava i to bez obzira na status. Ova obaveza podrazumeva i omogućavanje deci pristup uslugama zaštite dece, zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, stanovanju, kao i upis u matične knjige rođenih. Takođe je podvučeno da službe koje pružaju usluge ne treba obavezivati da prijavljuju neregularnu decu imigrante ili njihove porodice, kako bi deca, bez straha od sankcija (uključujući vraćanje ili deportaciju) mogla pristupiti tim uslugama.

42. Diskutovalo se i o problemu dece koju roditelji kada emigriraju u potrazi za zaposlenjem ostave u zemlji porekla. Učesnici su ukazivali na negativne efekte koje to ima na razvoj deteta. U tom svetlu je istaknuto da Države imaju obavezu da omoguće socijalnu i porodičnu koheziju, uključujući stvaranje sigurnosne socijalne mreže, ekonomskih prilika na lokalnom nivou, kao i da deci omoguće pristup osnovnim uslugama, poput zdravstvene i socijalne zaštite i obrazovanja. Ovo se odnosi i na sezonske migracije dece zbog zaposlenja. Smatra se da su inicijative za zaštitu prava koje daju podstrek ljudima da ostanu u svojim lokalnim zajednicama ključne za otklanjanje uzroka migracija. Učesnici su istakli da se to odnosi i na ostvarivanje prava dece, omogućavanjem pristupa obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti i psihološkoj i socijalnoj zaštiti. U tom svetlu, stavovi, iskustva i potrebe dece se moraju ozbiljno uzeti u obzir kada se diskutuje ili pokreću inicijative za zaštitu prava dece u kontekstu međunarodnih migracija. Naglašen je i značaj ojačavanja veze između međunarodnih politika razvoja, imigracionih politika i politika za zaštitu prava dece.

43. Ukazano je i na složenost pitanja vezanih za decu stariju od 15 godina koja emigriraju tražeći zaposlenje.³ Komitet je istakao, naglasivši da mobilnost dece nije loša sama po sebi i da ako je u njegovom/njenom najboljem interesu samo iskustvo migriranja može osnažiti decu, da je obezbeđivanje adekvatnih uslova za obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i slobodno vreme ključni faktor za smanjivanje pritiska na decu da migriraju. Primećeno je da deca, u potrazi za boljim uslovima i šansama, odlučuju da emigriraju čak i onda kada su svesna rizika koje to nosi sa sobom.

Pravo na zdravstvenu zaštitu

44. Pitanja vezana za mentalno zdravlje i post-traumatske potrebe dece takođe treba uzeti u obzir pri formulisanju migracionih politika i pristupa u zemljama porekla, tranzita i destinacije. To uključuje i traume koje dece proživljavaju tokom migracija: situacije kada su pritvorena i uslovi u pritvoru; strah i stres koji je prouzrokovan činjenicom da nemaju regularan status; mentalno zdravlje dece čiji su roditelji deportovani, a ona ostaju u zemlji destinacije; razdvajanje od roditelja kada deca ili roditelji ostaju u zemlji porekla. Naglašeno je da je potrebno obezbediti odgovarajuću psihološku podršku, uključujući to da to predstavlja deo procesa utvrđivanja šta je u najboljem interesu deteta. Podvučeno je da je od iznimne važnosti izbeći (re)traumatizovanje

---

³ Takođe videti i 2012 DGD Osnovni dokument Komiteta za prava deteta, str. 4-6.

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

dece, *inter alia*, saslušavanjem u zastrašujućim okolnostima i da je potrebno obezbediti da se tom prilikom deca nalaze u pratnji osobe kojoj veruju.

Traženje azila, izbeglice, i/ili deca u drugim neregularnim situacijama povezanim sa migracijama

45. Ukazano je i na rupe u zaštiti dece koje su uzrokovane Dablinskim pravilima koja obeshrabruju decu da se prijave kao tražioci azila i to zbog straha da neće moći da nastave putovanje. Navedena je jedna ozbiljna praznina koja je vezana za situaciju kada dete ne dobije status izbeglice nego mu se pruži sekundarna zaštita po osnovu humanitarnog prava, a ovaj status izgubi kada napuni 18 godina. Naglašeno je da je potrebno uspostaviti sistem tranzicione ili naknadne podrške za decu kada napune 18 godina. Takođe je istaknuto da je sistem podrške i rehabilitacije žrtava trgovine ljudima u većini Država nedostatan. Pored toga je u toku diskusija ukazano na to da je trenutna finansijska i ekonomska kriza prouzrokovala dodatno pogoršanje stanja u oblasti zaštite dece u kontekstu međunarodnih migracija i da to može imati dalekosežne posledice na ostvarivanje njihovih prava.

46. Učesnici su skrenuli pažnju na to da se pri sklapanju međunarodnih graničnih i bilateralnih sporazuma o readmisiji često potpuno zanemaruju pitanja vezana za prava i zaštitu dece u kontekstu migracija. U toku diskusije je podvučeno i to da je potrebno utvrditi posebne smernice kako bi se osigurala primena Konvencije na graničnim prelazima kao što su aerodromi ili luke. Ovo uključuje i potrebu da se neke Države članice posebno pozabave problemima vezanim za praksu da se deca koja neregularno migriraju na aerodromima zadržavaju u zatvorenim prostorijama. U tom smislu je naglašeno da je potrebno obezbediti odgovarajuće mere dečije zaštite na graničnim prelazima.

47. Naglašeno je da je potrebno dati jasnije smernice i okvir koji bi omogućio da se u toku procesa traženja azila u Državama deci obezbedi tretman koji bi bio u skladu sa načelima Konvencije. U toku diskusije je ukazano na to da, između ostalog, ove procedure treba da obezbede blagovremeno razmatranje zahteva za azil i napuštanje prakse, koja je prisutna u nekim zemljama, da se o zahtevu odlučuje tek pošto osoba napuni 18 g. Potrebno je da se pri transferu tražioca azila iz jedne zemlje u drugu uzme u obzir najbolji interes deteta.

48. U toku rasprave je takođe naglašeno da je potrebno obezbediti pravnu pomoć za svu decu koja migriraju bez pratnje. Navedeno je da deca koja bez pratnje migriraju u okviru istog regiona, u nekim regionima, uživaju niži nivo standarda zaštite što za posledicu ima to da im je uskraćena pravna pomoć. Takva situacija, *inter alia*, prouzrokuje uskraćivanje pristupa obrazovanju i zdravstvenoj zaštiti. Ukazano je na to da je Evropska unija, na osnovu istraživanja koje je sproveda, razvila skup smernica koje bi mogle biti korisne drugim Državama.

49. Naglašeno je da su metodi utvrđivanja uzrasta koji se zasnivaju na analizi kosti nepouzdana, a naročito kada se primenjuju na decu uzrasta između 16 i 18 g i predstavljena su i iskustva i nalazi skorijih istraživanja. Navedeno je da su postojeći medicinski metodi utvrđivanja uzrasta očigledno neprecizni i da imaju veliku marginu greške, čak i kada se primenjuju u okviru etnički homogene populacije. U nekim slučajevima je između procenjenog i stvarnog uzrasta utvrđeno odstupanje od čak 5 godina, čak i kod ljudi koji su iz istog sela. U tom kontekstu je naglašeno da su najbolje prakse utvrđivanja uzrasta one koje se zasnivaju na multidisciplinarnim metodama - ocenama psihologa, socijalnih radnika i drugih. Kada se već koriste medicinske metode, pre nego što se pribegne radiološkim testovima treba razmotriti upotrebu neinvazivnih metoda. Rečeno je da u uvek kada postoji dilema u vezi sa rezultatima testova treba odlučiti u korist deteta.

50. Podvučeni su i problemi vezani za apatride. Rečeno je da je potrebno utvrditi posebne smernice za Države kako bi pomogle da se izbegnu to da deca koja migriraju postanu apatridi. Takođe je naglašeno da je neophodno da Države usvoje bilateralne, regionalne i međunarodne

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

mere, kako bi na celishodan način razrešili ovaj problem. Ove mere bi morale biti zasnovane na načelima Konvencije, uključujući poštovanje prava deteta na porodicu.

51. Učesnici su skrenuli pažnju na posebne potrebe koje imaju deca čiji roditelji nisu registrovani. U toku rasprave je predloženo da Države razmotre i: evaluaciju i unapređivanje pristupa postojećim mehanizmima registracije kao što su matične knjige rođenih; omogućavanje pristupa stalnom prebivalištu i državljanstvu kada je god to moguće; obezbeđivanje otvorenog i jednakog pristupa uslugama kako u pravu tako i u praksi, uključujući obrazovanje, zdravstvenu i socijalne zaštite; uvođenje posebnog zakonodavstva koje bi obezbedilo da se lični podaci koje prikupe službe koje pružaju uslugu imigracione službe ne koriste na štetu neregistrovanih imigranata.

52. Učesnici su ukazali i na nedostatak programa koji bi se odnosili na regulisanje statusa dece u migracijama kao i na postojeću nemogućnost da se deca koja migriraju na regularan način spoje sa porodicom u zemlji destinacije ako njihovi roditelji nisu registrovani. U toku diskusije je primećeno da deca koja se rode u trenutku kada njihovi roditelji nemaju regulisan status i deca koja nisu registrovana u ranom uzrastu, često svoje formativne godine provode u zemlji destinacije. Učesnici su pozvali Države da prepoznaju da vraćanje dece koja su određeni broj godina provela u zemlji destinacije nije održivo rešenje zbog socijalno-emotivnih veza koje je dete već razvilo. U tom kontekstu je potrebno obezbediti dostupne mehanizme za regulisanje statusa dece koja se nalaze u neregularnoj imigracionoj situaciji.

53. Diskutovano je i o problemima vezanima za situacije kada roditelji imaju neregularan imigracioni status jer je dobrobit deteta neraskidivo vezana za roditelje čak i onda kada dete ima regularan status. Naglašeno je da je potrebno sagledati širu grupu dece na koje migracije imaju uticaj i to u zemljama porekla, tranzita i destinacije. Takođe je podvučeno da politike koje se odnose na migracije odraslih imaju uticaj i na zdravlje dece.

Zaštita od ekonomske eksploatacije

54. Posebno je istaknuto pitanje dece migranata koja rade, te je Komitet pozvao Države da se pri formulisanju i sprovođenju migracionih mera pridržavaju konvencija Međunarodne organizacije rada broj 138 i 182, kao i Konvencije o pravima deteta. Učesnici su preporučili razmenu dobrih praksi koje se odnose na otklanjanje uzroka dečijeg rada, smatrajući da bi to doprinelo unapređivanju delotvornost mera i omogućilo njihovo usaglašavanje sa međunarodnim standardima u oblasti ljudskih prava. Ova razmena treba da uključi, inter alia, uspostavljanje mehanizma za monitoring koji bi omogućili dokumentovanje potencijalnih slučajeva kršenja dečijih prava, a naročito u kontekstu neformalnih i/ili migracija zbog sezonskih poslova. Dalje, naglašeno je da, kako bi se sprečila radna eksploatacija dece, treba da se promoviše saradnja između svih relevantnih aktera iz svih sektora, uključujući Države i privatni sektor, nacionalne i međunarodne aktere.

Konflikti

55. Istaknuto je da, kako bi se zaštitila deca koja migriraju usled konflikta u zemlji porekla, treba uspostaviti dodatne garancije i mere. Kao primer negativne prakse Država navedeni su slučajevi u kojima države u nedogled zadržavaju decu koja dolaze iz „neprijateljskih“ zemalja. U tom kontekstu, podvučeno je da čak i u situacijama postojanja konflikta Države imaju pravnu obavezu da svoje procedure i smeštaj usklade sa međunarodnim standardima ljudskih prava i prava deteta, uključujući, *inter alia*, pridržavanje načela zabrane proterivanja i vraćanja (*non-refoulement*) i obezbeđivanje zdravstvene nege, psihološke podrške, pristupa obrazovanju i upisa u knjige rođenih.

Komiteet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

IV PREPORUKE

56. U nameri da ostvari ciljeve DGD-a da se obezbedi forum za raspravu o pravima dece kako bi se utvrdila pitanja koja Države treba da uzmu u obzir pri formulisanju i sprovođenju politika i programa, kao i da se daju smernice za druge aktere o ostvarivanju prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija Komitet je usvojio preporuke koje slede. Komitet naglašava da je bez obzira na to u kakvoj se situaciji dete našlo, ono je prvenstveno i iznad svega dete. Komitet potvrđuje da je potrebno da Države i relevantni akteri usvoje holistički, sveobuhvatni i na načelima i odredbama Konvencije zasnovan pristup utvrđivanju i ostvarivanju prava dece na koju utiču migracije. Pri tome treba izbegavati kategorizaciju i razlikovanje tipova dece, situacija i prava. Sva deca koju su direktno ili indirektno uključena u migracija imaju pravo na puno uživanje svih svojih prava, bez obzira na uzrast, pol, etničku ili nacionalnu pripadnost i ekonomski ili administrativni status, bez obzira na to da li su u situaciji dobrovoljnih ili prisilnih migracija, da li putuju sama ili u pratnji, da li su pokretu ili su se već naselila, da li imaju dokumente. Zarad lakšeg praćenja preporuke su izložene u skladu sa redosledom zaključnih razmatranja Komiteta i preporuka koje se odnose na periodične izveštaje Država o sprovođenju Konvencije.

Opšte preporuke, uključujući one koje se odnose na zakonodavstvo, politike i koordinaciju

57. Države treba da obezbede da prava koja su sadržana u Konvenciji budu garantovana svoj deci koja se nalaze pod njihovom nadležnošću, bez obzira na njihov ili imigracioni status njihovih roditelja. Države treba da otklone sva kršenja tih prava. Primarnu odgovornost za svu decu koja se nalaze u situaciji međunarodnih migracija treba da imaju agencije/organi koja se bave zaštitom dece, a ne imigracione službe.

58. Kako bi osigurale da deca na koje utiču migracije uživaju punu i blagovremenu zaštitu po osnovu Konvencije i to bez obzira na uzrast, ekonomski ili svoj ili administrativni status svojih roditelja, kao i bez obzira na to da li su u pratnji ili ne i da li se radi o voljnim ili prisilnim migracijama, Države treba da usvoje sveobuhvatne zakone i politike koje se zasnivaju na poštovanju ljudskih prava.

59. Komitet ohrabruje Države da, kako bi obezbedile da se načela i odredbe integrišu u nacionalno zakonodavstvo, kao i regionalne i međunarodne okvire i sporazume koji se odnose na pitanja vezana za migracije, preduzimaju korake i to uključujući usvajanje zakonodavstva, politika, programa i obuka.

60. Državama se preporučuje da donesu posebne smernice kako bi osigurale da prakse koje se primenjuju na mestima na kojima imigranti ulaze u zemlju (kao što su aerodromi i luke) budu u skladu sa Konvencijom i međunarodnim standardima ljudskih prava.

61. Državama se preporučuje da evaluiraju uticaj koji migracione ili druge politike, programi, prakse i odluke imaju na ostvarivanje prava, blagostanje i razvoj sve dece koje se nalaze u situaciji međunarodnih migracija ili na koje migracije imaju uticaj. Države se pozivaju da pri sprovođenju imigracionih politika ili donošenja drugih odluka koje su vezane za migracije prioritet daju osnovnim načelima Konvencije, i da nalaze pomenutih evaluacija imaju u vidu pri daljem razvijanju imigracionih politika i politika dečije zaštite.

62. Država se pozivaju da, samostalno i u saradnji sa drugima, osnaže veze između međunarodnih razvojnih politika, politika vezanih za migracije i politika zaštite prava dece.

Prikupljanje podataka i istraživanje

63. Države treba da preduzmu mere kako bi unapredile svoje sisteme prikupljanja i analize podataka o stanju i uticaju koje međunarodne migracije imaju na decu. Ovi podaci treba da budu

Komiteet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

grupisani po polu, uzrastu, zemlji porekla, obrazovanju i drugim relevantnim informacijama kao što su imigracioni status, izdavanje ulazne, izlazne ili radne dozvole i promene državljanstva. Dalje, Komitet preporučuje Državama da usvoje mehanizme koji će garantovati da imigracione službe, *inter alia*, ove podatke neće koristiti na štetu neregistrovanih migranata.

64. Države treba da preduzmu korake kako bi se lokalnim statističkim i informacionim sistemima i reprezentativnim istraživanjima životnog standarda ili stanja tržišta rada obuhvatila domaćinstva koja su pod uticajem međunarodnih migracija. Preporučuje se da se ovi podaci koriste pri usvajanju mera koje za cilj imaju da se politikama koje se odnose socijalnu zaštitu, lokalno planiranje i planiranje budžeta obuhvate i deca na koje utiču migracije. Državama se takođe preporučuje da konsultuju decu imigrante i njihove porodice i da pri usvajanju politika i/ili programa njihove stavove uzimaju u obzir. Ovaj tip informacija bi trebalo uključiti i u periodične izveštaje koje Države potpisnice podnose Komitetu.

65. Podržavajući apele različitih organizacija, a imajući u vidu i Dijalog na visokom nivou o međunarodnim migracijama i razvoju 2013. godine, zainteresovane strane se ohrabruju da razmotre sprovođenje globalne studije o konkretnim merama koje je neophodno preduzeti kako bi se osigurala zaštita prava dece u kontekstu međunarodnih migracija i to bez obzira na njihov migracioni status.

66. Kako bi omogućio monitoring i sakupljanje informacija Države se pozivaju da u redovne izveštaje Komitetu uključe i sistemsku evaluaciju primene Konvencije na decu na koje međunarodne imigracije imaju uticaj, a koja se nalaze na njihovoj teritoriji. Države se pozivaju da svojim nacionalnim organima odgovornim za zaštitu ljudskih prava (zaštitnici građana, organi za ravnopravnost, itd.) omoguće da igraju ključnu ulogu pri monitoringu sprovođenja konvencije, i da im daju poseban mandat da se bave potrebama dece u kontekstu međunarodnih migracija.

67. Države treba da se pobrinu da odgovornost praćenja stanja dece migranata nije ograničena na zemlje porekla, kao i da se prikupljene informacije redovno prosleđuju zemljama tranzita i destinacije. Države bi pri tome trebalo da ustanove mehanizme za monitoring neposrednih i dugoročnih potreba dece u toku vođenja slučajeva, kako bi se omogućila delotvorno i ciljano pružanje usluga deci u toku migracija i po dolasku u zemlju destinacije. Države se ohrabruju da pri preduzimanju ovih koraka uspostave i prekograničnu saradnju.

Definicija deteta i primena Konvencije na sve osobe mlađe od 18 godina

68. Pozivajući se na to da definicija deteta podrazumeva garanciju prava i zaštite za sve osobe mlađe od 18 godina apeluje se na Države da osiguraju primenu istih standarda zaštite na svu decu, uključujući onu stariju od 16 godina, i to bez obzira na njihov imigracioni status.

69. Pored toga Države treba da obezbede adekvatne naknadne mere za decu kada napune 18 godina, i to mere podrške i tranzicione mere, uključujući pristup dugoročnom imigracionom statusu i razumnim šansama da dovrše svoje obrazovanje i uključe se u tržište rada, naročito u slučajevima kada deca izgube status.

Nediskriminacija

70. Države moraju preduzeti adekvatne mere za borbu protiv diskriminacije po bilo kom osnovu. Pri tome treba i pojačati napore na suzbijanju ksenofobije, rasizma i diskriminacije i promociji sjedinjavanja i socijalne integracije porodica koje su pod uticajem migracija. Države treba da preduzmu mere sa ciljem informisanja i suzbijanja negativnih stereotipa o migrantima, naročito na lokalnom nivou. Cilj ovih mera je da se deca i njihove porodice zaštite od nasilja i diskriminacije i da se promoviše ostvarivanje pristupa pravima, pravdi i poštovanju. Ovi napori migrantima treba da obezbede jednak pristup brzim i delotvornim jezičkim i kulturno senzitivnim merama zaštite.

Komiteet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

71. Države treba da osiguraju da migracione politike nisu diskriminatorne prema deci sa invaliditetom ili deci čiji su roditelji osobe sa invaliditetom. Države treba da se uzdržavaju od prakse odbijanja imigracionih zahteva po osnovu invaliditeta tražioca.

Najbolji interes deteta

72. Države treba da sprovede pojedinačne procene najboljeg interesa deteta i to u svim fazama postupanja i donošenja odluke u vezi sa migracionim procesima koji utiču na decu. U procenjivanju moraju učestvovati službe specijalizovane za zaštitu dece, pravosuđe i sama deca. Posebna pažnja mora biti posvećena ostvarivanju najboljeg interesa deteta, naročito u slučajevima koji podrazumevaju pritvaranje, vraćanje ili deportaciju dece ili njihovih roditelja.

73. Države u svom zakonodavstvu, politikama i praksi moraju jasno naznačiti da princip najboljeg interesa deteta ima premoć u odnosu na zahteve imigracionih i drugih politika. Države pri tome treba da osiguraju dostupnost kulturno senzitivnih informacija koje su prikladne za decu i to: o imigracionim procedurama, rizicima i pravima, psihološkoj i zdravstvenoj nezi, pravnom zastupanju i vođenju, intervjuima i drugim procedurama.

74. Države treba da, u što je moguće većoj meri, kontinuirano i u svakom pojedinačnom postupku ocenjuje šta je najbolji interes deteta i to u svim fazama donošenja odluke. U taj postupak moraju biti uključene službe koje se bave dečijom zaštitom i pravosuđe. U svom zakonodavstvu, politikama i procedurama Države moraju jasno naznačiti da načelo najboljeg interesa deteta ima prednost u odnosu na bilo koje drugo pravilo vezano za migracije ili druge administrativne procedure. Pri tome Države treba da preduzmu mere da na način koji je prilagođen deci pruže informacije o migracionim procedurama, rizicima i pravima, psihološkoj i medicinskoj podršci, pravno zastupanju i vođenju, intervjuima, kao i o svim drugim relevantnim procesima.

Pravo deteta da bude saslušano

75. Države treba da obezbede da njihovo zakonodavstvo, politike, mere i procedure garantuju pravo na pravično suđenje u svim imigracionim procedurama i suđenjima koji se odnose na decu uključenih u migracije. Sva deca se moraju smatrati pojedinačnim nosiocima prava bez obzira na to da li su u pratnji roditelja/staratelja. Njihove potrebe treba razmotriti jednako i pojedinačno i njihovi stavovi moraju biti uzeti u obzir. Kako bi se obezbedile garancije da se sve odluke donose u najboljem interesu deteta, deca moraju imati mogućnost korišćenja administrativnih i sudskih pravnih lekova povodom odluka koje se odnose na njih ili njihove roditelje.

76. Države posebno treba da obezbede da se procedure koje se odnose na utvrđivanje uzrasta, intervjuisanje i druge pravne procedure blagovremeno sprovode i da ih sprovode službenici koji imaju ekspertizu iz oblasti dečije zaštite na način koji je prilagođen deci, multi-disciplinaran, i kulturno senzitivnan.

Pravo na identitet, uključujući ime i državljanstvo

77. Države treba da pojačaju napore da obezbede opšti upis u knjige rođenih i uklone sve pravne i druge prepreke koje deci migrantima to onemogućavaju. Kada postoji opasnost da dete postane apatrid, Države treba da daju državljanstvo deci koja su rođena na njihovoj teritoriji.

Pravo na slobodu i alternative pritvoru

78. Decu ne treba posmatrati kao počiniocce krivičnih dela, niti deca treba da bude krivično gonjena zbog svog ili migracionog statusa svojih roditelja. Pritvaranje dece zbog imigracionog statusa roditelja je kršenje dečijih prava i suprotno je načelu najboljeg interesa deteta. U tom svetlu Države treba da, u što skorijem roku, u potpunosti prestanu sa praksom pritvaranja dece zbog njihovog imigracionog statusa.

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

79. Države treba da usvoje alternative pritvaranju dece, u što je moguće većem obimu i uz minimalne restrikcije. Ove pravne i proceduralne mere treba da omoguće ostvarivanje najboljeg interesa deteta, kao i njihovih prava na slobodu i porodični život. One treba da omoguće deci da borave zajedno sa članovima porodice i/ili starateljima ako su zajedno u zemlji tranzita ili destinacije i to tako što će, dok se ne reši njihov status, porodice biti smeštene u lokalnu zajednicu. Pozivajući se na Opšti komentar Komiteta broj 10 (CRC/C/GC/10m 2007), potvrđeno je da Države imaju obavezu da se pridržavaju standarda o uslovima pritvora, uključujući Pravilnik o zaštiti maloletnih lica lišenih slobode (Havanska pravila) koji se primenjuje na sve oblike pritvaranja uključujući prekršajni i ne-krivični pritvor. Pri određivanju mera pritvora neophodno je pridržavati se Smernica za alternativnu brigu o deci i drugih standarda ljudskih prava. Države treba da obezbede postojanje mera podrške i adekvatnih alternativnih mera za decu koja su puštena iz pritvornih jedinica.

80. Države se pozivaju da u svim slučajevima kada je dete lišeno slobode ta mera budu što je moguće kraća i da zadovoljava minimalne uslove propisane međunarodnim pravom. To uključuje obezbeđivanje okruženja koje je prijateljsko prema deci; razdvajanje od odraslih koji nisu roditelji ili staratelji (čak i kada je dete starije od 16 godina); efikasne mere dečije zaštite; nezavisni monitoring.

81. Imajući u vidu slučajeve nestajanja dece migranata iz prijemnih centara ili ekvivalentnih institucija, Države treba da usvoje konkretne smernice vezane za procedure i uslove u prijemnim centrima kako bi se osiguralo da su one u skladu sa Konvencijom i Smernicama za alternativnu brigu o deci.

Zaštita dece od svih oblika nasilja, uključujući nasilje u kontekstu međunarodnih migracija

82. Države treba da usvoje obavezujuće i rodno senzitivne afirmativne mere, programe i intervencije, koje bi za cilj imale ostvarivanje jednake zaštite dece svih uzrasta od nasilja, bez obzira na njihov ili migracioni status roditelja i sa posebnim fokusom na škole i lokalne zajednice. Ohrabruje se Posebni predstavnik za nasilje nad decom, kao i druge institucije u okviru i izvan UN da ostvaruju saradnju u oblasti istraživanja i da daju prioritet istraživanju izloženosti dece nasilju. Pri tom treba uzimati u obzir stavove i potrebe dece koje se nalaze u situaciji međunarodnih migracija.

Pravo na porodični život

83. Države su dužne da se pobrinu da njihove migracione politike, zakonodavstvo i pripadajuće mere poštuju pravo deteta na porodični život i da nijedno dete ne bude razdvojeno od njegovih/njenih roditelja delovanjem ili nedelovanjem države, osim ako to nije u njegovom/njenom najboljem interesu. Takve mere bi, između ostalog, trebalo da uključuju pozitivne, humanitarne i ekspeditivne odgovore na zahteve za ponovnim spajanjem članova porodice; modalitete za regulisanje migracionog statusa kad god je to moguće; i, politike vezane za ponovno spajanje porodice, u svim fazama migracije, a koje bi omogućile deci zaostaloj na putu da se priključe svojim roditeljima (ili roditeljima da se priključe svojoj deci) u tranzitu i/ili na njihovom krajnjem odredištu.

84. Države treba da se suzdržavaju od pritvaranja i/ili deportovanja roditelja ukoliko su njihova deca državljani zemlje – krajnjeg odredišta. Umesto toga, trebalo bi razmotriti mogućnost regulisanja njihovog statusa. Deci treba garantovati pravo da se tokom trajanja procedure za upis, odobrenje prebivališta ili proterivanja njihovih roditelja čuje i njihov glas, a takođe treba da imaju pristup i administrativnoj i pravnoj zaštiti od naloga za pritvaranje i/ili deportaciju, kako bi se osiguralo da ove odluke ne budu suprotne njihovom najboljem interesu. Alternativna rešenja za pritvaranje i deportovanje koja poštuju najbolji interes deteta, uključujući tu i regulisanje statusa, moraju biti sadržana u zakonu i omogućena u praksi.

Komiteet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

85. Države treba da téže da obezbede pristup ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima svim migrantima, bez obzira na njihov migracioni status. Države treba da osiguraju da se o tome vodi računa prilikom osmišljavanja socijalnih, dečijih i politika koje se odnose na zaštitu porodice, posebno pazeći na decu i porodice koje se nalaze u situaciji migracija i uključujući decu zaostalu na putu i/ili onu koja se nalaze u neregularnoj migracionoj situaciji.

Životni standard, uživanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava

86. Države treba da osiguraju da sva deca u kontekstu migracije imaju jednak pristup kao i deca – domaći državljani ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, a isto tako i osnovnim servisima bez obzira na sopstveni ili migracioni status njihovih roditelja, i ovo mora biti jasna zakonska odredba. Da bi to obezbedile, države su snažno ohrabrene da u najkraćem roku izmene zakonodavstvo, politike i prakse koji ometaju ili diskriminišu decu u situaciji migracije, a i njihove roditelje – posebno one koje se nalaze u neregularnoj situaciji – da efikasno koriste servise i prednosti zdravstvene zaštite, obrazovanja, dugoročne socijalne sigurnosti i socijalne pomoći, između ostalog. Mora se povesti računa o rodno-specifičnim posledicama smanjenog pristupa servisima, kao što su pravo na seksualno i reproduktivno zdravlje i zaštitu od nasilja. Teškoćama sa kojima se suočavaju deca „ostavljena na putu“ u ostvarivanju prava i pristupanju servisima, države se moraju posebno pozabaviti, sve u saradnji sa civilnim društvom i lokalnim zajednicama. Administrativne i finansijske prepreke u pristupu servisima moraju biti otklonjene, uključujući tu omogućavanje alternativnih načina za dokazivanje identiteta i prebivališta, kao što je recimo svedočenje. Mora se organizovati obuka i savetovanje lica zaduženih za vođenje matičnih knjiga i drugih koji pružaju javne servise, kako bi se u praksi obezbedio efikasan pristup tim servisima.

87. Države moraju da osiguraju efikasnu zaštitu razmene informacija između matičnih službi, pružalaca javnih servisa i imigracionih vlasti kako bi obezbedile da ta razmena ne bude u suprotnosti s najboljim interesom deteta, te da bilo njih bilo njihove porodice ne izloži potencijalnoj povredi ili sankcijama. Ova zaštita mora biti sadržana u zakonu i sprovedena u praksi, uključujući i kroz izdavanje jasnih smernica pružaocima usluga, te kroz programe podizanja svesti o zaštiti kod samih lica koja se nalaze u situaciji neregularnih migracija.

88. Programi, politike i mere zaštite dece od siromaštva i socijalne isključenosti moraju da se odnose i na decu koja se nalaze u kontekstu migracija, bez obzira na njihov status, posebno na onu koja su zaostala na putu – u zemlji porekla i onu koja su rođena u porodici migranata u zemlji – krajnjem odredištu. Kapaciteti nacionalnih sistema socijalne zaštite da spreče i odgovore na sve vulnerabilne situacije neposredno ili posredno povezane sa migracijom, moraju biti ojačani, dok deca kojih se migracija dotiče kao i njihove porodice, moraju biti prepoznati kao specifična ciljna grupa socijalne politike i programa kako u zemlji porekla, tako u tranzitnoj i zemlji – krajnjem odredištu, bez obzira na migracioni status i bez diskriminacije bilo koje vrste. Politike socijalne zaštite moraju da sadrže posebne odredbe koje se odnose na podršku, uključujući i onu dostupnu kroz lokalne socijalne servise namenjene porodici i hraniteljima u migracionim situacijama, sve kako bi oni mogli da ispune svoje obaveze vezane za odgajanje dece. Ovde treba ubrojati i servise za decu kojoj je potrebna posebna nega, te se usredsrediti na ublažavanje psiho-socijalnih uticaja migracije na decu.

Pravo na zdravlje

89. Države treba da osiguraju i sprovode adekvatne i prijemčive mere za otklanjanje traume koju su deca iskusila tokom migracije, traženja azila ili trgovine ljudima. Posebno se mora voditi računa da se servisi vezani za mentalno zdravlje učine dostupnim svojoj deci, uključujući i situacije u kojima se procenjuje najbolji interes deteta.

Komitet za prava deteta, Izveštaj sa Dana generalne diskusije 2012, Prava deteta u kontekstu međunarodnih migracija

Zaštita od ekonomske eksploatacije

90. Države moraju osigurati da njihove migracione politike i pripadajuće mere poštuju odredbe Konvencije kao i o Konvencije Međunarodne organizacije rada broj 138, a u vezi sa najmlađim dozvoljenim uzrastom za prijem u radni odnos; Konvencije broj 182 u vezi sa zabranom i hitnom akcijom za eliminaciju najgorih oblika dečijeg rada; i, Konvencije broj 189 u vezi sa dostojanstvenim poslovima za domaće radnike. Dalje se preporučuje da države razmotre uspostavljanje sistema za monitoring i izveštavanje kako bi se identifikovale i otklonile povrede prava deteta u kontekstu rada, pogotovo u situacijama neformalnog i sezonskog rada.

Pristup regularnim i bezbednim migracionim kanalima i sigurnom boravišnom statusu

91. Kad god je to moguće, države treba da učine dostupnim regularne i nediskriminatorne migracione kanale, a takođe da obezbede stalne i prijemčive mehanizme deci i njihovim porodicama, za dobijanje dugoročnog regularnog migracionog statusa ili boravišne dozvole, zasnovanih na pripadnosti porodici, radnim odnosima ili socijalnoj integraciji. Ovi programi za regulisanje statusa moraju biti usmereni na socijalnu integraciju migranata i zaštitu dečijih prava, uključujući tu i njihovo pravo na porodični život.

Konfliktne situacije

92. Podsećajući da države imaju zakonsku obavezu da poštuju odredbe Konvencije i međunarodne standarde ljudskih prava, uključujući i u situacijama migracija nastalih zbog sukoba, države treba da osiguraju da njihove migracione politike i procedure vezane za konfliktne situacije omoguće adekvatnu zaštitu dečijih prava.

V. ZAKLJUČAK

93. Komitet uvažava dragocene doprinose svih učesnika Dana generalne diskusije (DGD) 2012, bilo da su oni neposredno učestvovali u diskusijama tokom sastanka, bilo da su podneli svoje pismene predloške za DGD. Ponavljajući svoju zahvalnost svim neposrednim i posrednim učesnicima Dana generalne diskusije 2012, Komitet poziva sve zainteresovane strane da razmotre rasprave vođene na i preporuke proistekle iz Dana generalne diskusije 2012, a koje su u vezi sa pravima sve dece u kontekstu međunarodnih migracija. Sva deca u migracionim situacijama moraju biti zaštićena kroz punu primenu Konvencije o pravima deteta i bez diskriminacije bilo koje vrste.

28. septembar 2012

**Komiteta za prava deteta Ujedinjenih nacija
2012 Dan generalne diskusije (DGD)
Prava dece u kontekstu međunarodnih migracija
28. septembar 2012**

Zajednička izjava Inter-agencijske grupe za decu u pokretu

Poštovani članovi i članice Komiteta za prava deteta

Inter-agencijska radna grupa za decu u pokretu okuplja agencije koje rade na zaštiti i podršci dece koja su uključena u migracije ili su njima pogođena i uključuje Save the Children, UNICEF, ILO, IOM, UNHCR, Terre des Hommes, World Vision, Plan International, The African Movement of Working Children and Youths (AMWCY/MAEJT), Environmental Development Action in the Third World (ENDA), Oak Foundation, pojedinačne eksperte i članove akademske zajednice. Inter-agencijska radna grupa pozdravlja odluku Komiteta za prava deteta da Dan generalne diskusije 2012. godine posveti temi dece u kontekstu međunarodnih migracija.

Deca čine veliki deo globalnih i kompleksnih migratornih tokova u mnogim delovima sveta i broj dece u pokretu se dramatično povećava. Izazovi koje donose njihovo migratorno kretanje se ne mogu ignorisati. Međutim, uprkos porastu mobilnosti dece, politike zaštite dece i politike koje se bave migracijama se neadekvatno odnose prema povredama prava koja ova deca trpe u toku migracija i specifičnim potrebama ove dece.

Međunarodne organizacije koje su članice Inter-agencijske grupe su ujedinjene u uverenju da se mora učiniti više kako bi se pružila podrška i zaštitila deca u pokretu kako unutar tako i preko granica pojedinačnih država i kako bi se osiguralo poštovanje i zaštita njihovih prava.

Adekvatni odgovori zahtevaju usklađenost *nacionalnih* zakonodavstava, politika i procedura koje treba da odražavaju i odgovaraju na specifične potrebe dece u pokretu. Oni takođe zahtevaju i postojanje i funkcionisanje *transnacionalne* saradnje i mehanizama koordinacije zasnovanih na najboljem interesu deteta koji prepoznaju transnacionalnu dimenziju velikog dela migracija dece i omogućavaju koordinaciju među državama i nevladinim akterima u različitim zemljama.

Članovi Inter-agencijske grupe usvajaju holistički pristup deci u migracijama, prihvatajući okvirnu definiciju: "Deca u pokretu" su „deca koja dobrovoljno ili prisilno, u okviru zemlje ili između zemalja, sa ili bez roditelja ili staratelja migriraju, i kojoj pokret može predstavljati priliku ali ujedno uvećava izloženost rizicima od neadekvatne brige, ekonomske i seksualne eksploatacije, zlostavljanja, zanemarivanja i nasilja". Iako ova definicija nije iscrpna ona obuhvata decu žrtve trgovine ljudima; decu tražioce azila; decu imigrante (npr. u potrazi za boljim životnim prilikama, poslom ili obrazovanjem ili kako bi pobeгла od zlostavljanja kod kuće); i decu prinudno raseljenu usled sukoba ili prirodnih katastrofa.

Ova definicija naglašava da deca koja se sele iz različitih razloga ne pripadaju isključivo jednoj kategoriji dece u toku svog putovanja, te da im je stoga potrebna zaštita i mehanizmi podrške koji su holistički, koherentni i koordinisani, kako u okviru jedne države, tako i između različitih država.

Razlozi, obrasci i posledice migracija dece su raznovrsni i kompleksni. Selidba i napuštanje primarnih zajednica za veliki broj dece donosi mogućnost boljeg života, bekstvo od siromaštva, zlostavljanja, nasilja ili sukoba i veću mogućnost za zaposlenje, obrazovanje i bolji pristup osnovnim uslugama. Bez obzira na razlog zbog kojeg migriraju, a naročito kada ne postoji adekvatna zaštita i usluge, ova deca postaju visoko podložna nasilju, zlostavljanju i različitim formama eksploatacije, kako tokom putovanja, tako i kada stignu u zemlju destinacije. Poslednji podaci, na primer, ukazuju da su deca sa neregulisanim statusom podložnija najgorim oblicima radne eksploatacije. Takođe, kada se uporede radno vreme, opasnosti na poslu, izloženost nasilju i izolaciji, deca koja migriraju se nalaze u gorem položaju od dece koja nisu u pokretu¹.

Niz studija o položaju dece u pokretu ukazuju da usvojene politike ne odražavaju potrebe ove dece ili da se primenjuju na način koji nije u skladu sa načelom najboljeg interesa deteta.² Neusklađenost između politika migracija i zaštite dece je uslovljena nedostatkom koordinacije između sistema zaštite dece koji različite kategorije dece u pokretu usmerava ka servisima zaštite osmišljenim za pojedinačne kategorije dece, a čiji prioriteti su u međusobnom sukobu. I pored toga što u skladu sa Konvencijom UN o pravima deteta države imaju obavezu da štite prava dece bez obzira na status i poreklo, mnoge države decu u pokretu i dalje vide kao opasnost, ili kao prekršiocyte zakona o migracijama, čime im uskraćuju adekvatnu zaštitu i često vode postupke protiv njih, pritvaraju ih, ili ih vraćaju u nesigurna područja.³

Deca koja se sele preko državnih granica mogu biti izložena rizicima na više različitih mesta u toku puta - u zemlji porekla, zemlji tranzita ili trećoj zemlji (npr. zemlji u kojoj boravi član porodice), kao i u zemlji destinacije.

---

¹ ILO i Child Helpline International, „Child migrants in labour. An invisible group in need of attention. A study based on child helpline case records“, septembar 2012.

² Dottridge, M, “Kids abroad: ignore them, abuse them or protect them”, Terre des Hommes International Federation 2008; Feneyrol, O, “Quelle protection pour les enfants concernes par la mobilite en Afrique de L'Ouest?”, BIT, Plan, Enda jeunesse action, Mouvement Africain des Enfants et Jeunes Travailleurs, IOM, Save the Children, Terre des hommes, Unicef, 2011; Plan and Consortium for Street Children (2011) Still on the street – still short of rights. Analysis of policy and programmes related to street involved children; Reale, D. (2008) Away from Home, Save the Children; UNHCR Guidelines on the Best Interests of the Child, 2008; World Vision International, 2010, 10 Things You Need to Know About Labour Trafficking

³ Konvencija o pravima sadrži odredbe drugih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava koje se odnose i na decu, uljučujući i: Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Međunarodna povelja o građanskim i političkim pravima, Međunarodna povelja o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni ili postupaka. Drugi relevantni međunarodni instrumenti su: Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica; konvencije Međunarodne organizacije rada br. 97 i br. 143 o pravima radnika migranata; konvencije Međunarodne organizacije rada br. 138 i br. 182 o minimalnim godinama starosti i najgorim oblicima dečijeg rada; Konvencijama o status izbeglica; Konvencija o smanjenju broja lica bez državljanstva; Protokol iz Palerma o trgovini ljudima; i regionalni instrumenti uključujući Afričku povelju o pravima i dobrobiti dece iz 1999. godine.

U ovim situacijama, države su u obavezi da deci pruže zaštitu od zlostavljanja, eksploatacije, nasilja i nemara i da osigura ostvarenje njihovih prava kao dece. Kako bi ove obaveze bile ispunjene, neophodno je uspostavljanje mehanizama transnacionalne saradnje između aktera koji stupaju u kontakt sa decom u svakoj pojedinačnoj fazi njihovog putovanja, sa ciljem ostvarivanja komunikacije, saradnje i koordinisanog pristupa zaštiti i pružanju podrške deci u skladu sa njihovim najboljim interesom. Na primer, transnacionalna koordinacija i saradnja je neophodna u situaciji kada je neophodno utvrditi identitet deteta i proceniti u kakvim okolnostima se dete nalazi. Saradnja je od velikog značaja i onda kada je ključno prikupiti podatke koji bi omogućili utvrđivanje, sprovođenje i praćenje održivih rešenja koja su u najboljem interesu deteta.

Iako određeni broj međunarodnih dokumenata, uključujući i norme UNCRC, pozivaju na međudržavnu koordinaciju i saradnju⁴, oni ne sadrže jasne i sveobuhvatne smernice o posebnim mehanizmima za koordinaciju koji bi omogućili zaštitu prava deteta u kontekstu migracija i ostvarivanja povezanih ljudskih prava. Postoji potreba da se promisli kakve bi se to mere mogle uspostaviti na državnom ili međunarodnom nivou kako bi se osigurala veća usklađenost politika i koordinacija između državnih i nevladinih aktera, a u cilju zaštite dece.

Imajući u vidu izrečeno pozivamo Komitet da:

1. Pozove zemlje članice da u svoje redovne izveštaje Komitetu uključi i pregled najvažnijih inicijativa i ocenu napretka u razvijanju delotvornih i prikladnih sistema za zaštitu dece⁵ i sprovođenju integrisanog, koordinisanog i sveobuhvatnog pristupa koji je zasnovan na najboljem interesu deteta i odgovara na posebne potrebe dece u pokretu.

Takvi sistemi bi trebali da obezbeđuju da se mere zaštite dece (kako preventivne tako i interventne) primenjuju pre migracija, tokom putovanja i u zemlji destinacije. Trajno rešenje za svako dete mora biti razvijeno posebno, pri tom osiguravajući učešće deteta i imajući u vidu šta je u njegovom/njenom najboljem interesu. Državne politike za zaštitu dece, kao i politike koje se odnose na socijalnu zaštitu, dečiji rad, pristup pravdi, migracije i azil, itd. moraju imati u vidu i pozabaviti se posebnim potrebama i osetljivošću dece u pokretu, te moraju uključivati i informisanje koje je prikladno za određeni uzrast deteta. Neophodno je proceniti domet i uticaj (kako pozitivni tako i negativni) ovih politika.

---

⁴ Posebno međunarodni instrumenti posvećeni deci izbeglicama i deci žrtvama trgovine ljudima, Protokol iz Palerma o trgovini ljudima i multilateralnim i bilateralnim sporazumima o trgovini ljudima. Takođe i Hašku konvenciju o roditeljskom staranju i zaštiti dece iz 1996.g. i Haške konvencija o usvajanju iz 1993.g.

⁵ Nacionalni sistem za zaštitu dece je sastavljen od svih onih faktora (kao što su zakoni, finansije, ljudstvo, podaci, javni stavovi i usluge) koji doprinose zaštiti dece od zlostavljanja, nemara, eksploatacije i nasilja u okviru jedne države. Uloga države je da objedini ove elemente kako bi delotvorno ispunila svoju odgovornost i pravnu obavezu da zaštiti decu od nedaća. Nacionalni sistem za zaštitu dece koji je orijentisan prema detetu treba da bude dostupan svojoj deci bez diskriminacije, uključujući decu migrante, izbeglice i decu bez državljanstva. Relevantni procesi i procedure za pružanje podrške deci u pokretu mogu uključivati i mehanizme za zadovoljavanje akutnih potreba dece, određivanje pravnog zastupnika, utvrđivanje starosti, pronalaženje i identifikovanje porodice, spajanje sa porodicom kada je to u najboljem interesu deteta i sprovođenje i nadgledanje trajnog rešenja koje mora biti zasnovano na najboljem interesu deteta.

2. Pruži smernice državama članicama o tome kakve mere je neophodno preduzeti kako bi se na nacionalnom nivou uspostavio sveobuhvatan sistem zaštite dece u pokretu, koji bi bio orijentisan prema detetu i koji bi garantovao punu zaštitu njihovih prava kao ljudskih bića i kao dece i to nezavisno od njihovog imigracionog statusa.

Takav sistem bi takođe uključivao lokalne sisteme zaštite koji odražavaju lokalni kontekst, potrebe i norme. Potrebno je podrobno istražiti lokalne sisteme zaštite koji su zasnovani na učešću zajednice, a potom socijalne norme koje su u osnovi ovih sistema uzeti u obzir pri daljem razvijanju politika za zaštitu dece. Slično tome, mehanizmi zaštite koji su zasnovani na vršnjačkoj podršci su od izuzetnog značaja za decu, jer su sama deca najvažniji akter u procesu zaštite dece, te stoga bi morala biti deo sistemskog pristupa zaštiti dece.

3. Pruži smernice državama članicama o merama koje je neophodno preduzeti kako bi se uspostavio delotvoran okvir za transnacionalnu koordinaciju među vladinim i nevladinim akterima u različitim zemljama a u vezi sa postupanjem sa decom u pokretu, i predloži konkretne preporuke za zakonodavna, institucionalna i proceduralna rešenja.

Sa tim ciljem Inter-agencijska grupa posvećena deci u pokretu ohrabruje Komitet za prava deteta da:

4. Pozove Specijalnog izvestioca o ljudskim pravima migranata i Specijalnog izvestioca o trgovini decom, dečijoj prostituciji i dečijoj pornografiji da zajednički izrade globalnu studiju o merama transnacionalne saradnje koje su neophodne kako bi se obezbedila zaštita dece u pokretu i garantovala njihova prava nezavisno od njihovog imigracionog statusa. Ova studija bi morala biti rukovođena Konvencijom o pravima deteta i drugim relevantnim međunarodnim standardima, uključujući i konvencije Međunarodne organizacije rada, i morala bi uzimati u obzir i stavove dece, kao i preporuke koje će Komitet usvojiti posle današnje rasprave.

Globalna studija bi trebalo da:

- Identifikuje jasne primere situacija u kojima nedostaci u postojećim pravnim i drugim instrumentima uzrokuju isključivanje ključnih podgrupa dece u pokretu iz sistema zaštite i to zbog nepostojanja odgovarajuće saradnje među državama ili relevantnim (vladinim i nevladinim) akterima, u okviru jedne države ili između država.
- Ispita tipove mera koje postoje ili koje bi trebalo uspostaviti kako bi se postigla veća usklađenost politika, bolja koordinacija mehanizama i procedura u okviru jedne zemlje, ali i preko granica i područja porekla, tranzita i destinacije. Studija bi trebala da posebno ispita i to kakvu je transnacionalnu saradnju neophodno uspostaviti kada se radi o deci koja se sele preko granica.

Hvala vam.

Ova izjava je podržana od strane sledećih članova Inter-agencijske grupe za decu u pokretu:

ILO

IOM

Plan International

Save the Children

Terre des Hommes International Federation

The African Movement of Working Children and Youths (AMWCY/MAEJT) and Environmental Development Action in the Third World (ENDA)

UNHCR

UNICEF

World Vision International

Za više informacija molimo obratite se na: Daniela Reale, Exploited Children Adviser, Save the Children UK, d.reale@savethechildren.org.uk

Generalna diskusija Komiteta UN za prava deteta
Prava dece u kontekstu međunarodnih migracija.
28 septembar 2012 g.

Transnacionalni mehanizmi koordinacije za zaštitu dece u
pokretu u kontekstu međunarodnih migracija i
ostvarivanje dečijih ljudskih prava

Podnosi: Save the Children

Uvod

Bavljenje pravima i potrebama dece koja učestvuju u međunarodnim migracijama zahteva da se prepoznaju njihova prava i potrebe kao dece. Sve više država, i to naročito onih koje su tranzitne zemlje ili zemlje destinacije, prihvataju obaveze koje proističu iz prava dece a odnose se na decu u pokretu.

Međutim, neophodno je učiniti još mnogo štošta kako bi ove načelne obaveze imale značaj za život dece u pokretu. Stoga je ova generalna diskusija Komiteta Ujedinjenih nacija za prava deteta, koja se fokusira na prava dece u pokretu i detaljno razmatra mogućnosti ostvarivanja njihovih prava u skladu sa Konvencijom UN o pravima deteta blagovremena i svakako dobrodošla.

Dok međunarodno pravo definiše dete kao „svako ljudsko biće mlađe od 18 godina“ ne postoji ni jedna međunarodna pravna definicija migranta - te stoga ni deteta migranta. Međutim, nekoliko odvojenih tipova migracije dece su već u fokusu međunarodne zajednice – porodične migracije, samostalne, neregularne, trgovina ljudima, migracije vezane za traženje azila. Bez obzira na specifičnosti, svi ovi tipovi migracija uključuju situacije u kojima deca mogu biti izložena riziku od zlostavljanja, nemara, nasilja ili eksploatacije.

Okolnosti u kojima se nalaze deca koja nisu u pratnji staratelja ili su od njih razdvojena su poseban problem. Međutim, i deca u pokretu koja migriraju uz pratnju svojih staratelja takođe zahtevaju posebnu zaštitu, naročito u slučajevima kada su staratelji neregularni migratni ili kada dolaze iz siromašnih izbegličkih porodica koje se nisu prilagodile novom okruženju.

Imajući u vidu zajedničko obeležje - potrebu za zaštitom dece koja su uključena u migracije, Save the Children je usvojio holistički fokus na migracije dece i koristi se sledećom krovnom definicijom dece u pokretu:

„Deca u pokretu su deca koja migriraju iz različitih razloga, voljno ili nevoljno, u okviru jedne države ili preko međunarodnih granica, samostalno ili u pratnji roditelja ili staratelja, i koja su izložena riziku (ili povećanom riziku) od ekonomske ili seksualne eksploatacije, zlostavljanja, nemara ili nasilja.“

Ova definicija obuhvata nekoliko kategorija dece: decu žrtve trgovine ljudima, decu tražioce azila, decu imigrante (npr. deca koja traže bolje uslove života, posao ili obrazovanje; deca koja se spajaju sa svojom porodicom; traže izlaz iz situacije u kojoj su eksploatisana ili zlostavljana), decu koja su raseljena usled konflikta ili prirodnih katastrofa i decu koja žive i rade na ulici.

Neophodnost transnacionalne saradnje na zaštiti dece upokretu

Sve države imaju obavezu da poštuju i osiguraju zaštitu ljudskih prava sve dece, uključujući decu u pokretu. Adekvatni odgovor na potrebe dece koja migriraju preko međunarodnih državnih granica se često oslanja ne samo na nacionalno zakonodavstvo i politike već i na delotvornu transnacionalnu saradnju između državnih i privatnih aktera u najboljem interesu deteta. Iako se situacije u kojima je neophodna transnacionalna saradnja između različitih aktera javljaju u toku celokupnog migracionog ciklusa, do sada je nedovoljna pažnja posvećena preduslovima za ostvarivanje transnacionalne saradnje.

Oslanjajući se na iskustvo sa terena koje ima Save the Children, ovaj dokument oslikava uticaj i implikacije transnacionalne saradnje na zaštitu i unepređivanje prava dece u pokretu. Cilj ovog dokumenta nije da ponudi konačne odgovore, već pre da ukaže na određena pitanja koja je neophodno razmotriti u krugu velikog broja strana koje obuhvata transnacionalna saradnja među državama, kao i da podstakne zajednička razmatranja o tome kako se ljudska prava dece u pokretu mogu efikasnije unaprediti kroz takvu saradnju.

Izazovi uspostavljanju transnacionalne saradnje radi ostvarivanja prava dece u pokretu

Intervencije u različitim fazama putovanja dece u pokretu i uključivanje niza aktera u različitim državama su najčešći preduslovi za uspešnu zaštitu njihovih prava. U tom smislu, efikasna koordinacija aktera u različitim zemljama je od izuzetne važnosti za otklanjanje ili smanjivanje rizika koje sa sobom nose nesigurne međunarodne migracije; omogućava adekvatno identifikovanje dece, pružanje neophodne interventne pomoći, zadovoljavanje njihovih potreba i pronalaženje trajnijih rešenja.

Transnacionalna saradnja je kompleksna jer podrazumeva prevazilaženje niza ograničenja –pravnih, političkih i lingvističkih. Štaviše, mnoge države sopstveni neuspeh da zaštite decu u pokretu pravdaju upravo nedostatkom transnacionalne saradnje. Želimo na ovom mestu da naglasimo da odsustvo transnacionalne saradnje nikada ne može biti izgovor zemljama tranzita ili destinacije za propuste u obezbeđivanju privremene pomoći i nege, niti može biti opravdanje za deportaciju ili pritvor deteta.

Takođe, Save the Children veruje da je neophodno da svi relevantni akteri zajednorazmotre mogućnosti za sistematsko traženje načina da se prevaziđu prepreke koje stoje na putu ostvarivanja transnacionalne saradnje zasnovane na zajedničkoj nameri da se zaštite dečija prava.

Na osnovu našeg iskustva smatramo da postojanje i efikasnost transnacionalne saradnje značajno variraju u zavisnosti od niza faktora. Neki regionalni mehanizmi i bilateralni sporazumi odnose se i na određene kategorije dece u pokretu - posebno dece žrtve trgovine ljudima. Međutim, mnoge kategorije dece u pokretu nisu pokrivena postojećim mehanizmima zaštite. Kao rezultat takvog stanja, obaveze država da unapređuju, štite i ostvaruju prava ove dece ostaju neispunjene.

U nekim slučajevima prepreke za ostvarivanje transnacionalne saradnje proizilaze iz nedostaka zajedničkog razumevanja država o tome koja sve pitanja prava deteta i zaštita dece podrazumevaju. U drugim slučajevima akterima nedostaju kapaciteti (i resursi) da efikasno komuniciraju zbog lingvističkih, pravnih i geografskih granica.

Nedostatak saradnje na zaštiti dece je ponekad i rezultat jakih političkih pritisaka za uspostavljanje snažnije kontrole migratornih kretanja koji u velikoj meri utiču na to da urgentnost i važnost pitanje vezanih za prava dece ostanu u senci. Nacionalni sistemi zaštite dece i relevantni akteri najčešće nisu u međusobnoj transnacionalnoj komunikaciji pri pokušajima da daju odgovore na situaciju u kojoj se ova deca nalaze. Uzroci neuspešnih intervencija leže i u tome što ne postoje međunarodni mehanizmi koji bi olakšavali ovakvu saradnju, podržani odgovarajućim treninzima i programima izgradnje kapaciteta. Jedan od faktora koji negativno utiče na transnacionalnu saradnju može biti i osetljivost pitanja vezanih za situacije u kojima deca pokušavaju da izbegnu suđenje, ili gde postoje druga pitanja poput zaštite podataka ili štete.

U sledećem odeljku razmatramo pravne i praktične izazove transnacionalne saradnje i implikacije koje ti izazovi imaju na zaštitu i ostvarivanje prava dece u pokretu.

Međunarodno-pravni okvir za transnacionalnu saradnju i prava dece uključena u međunarodne migracije: kratak pregled

Tekst koji sledi je pre polazni pregled nego sveobuhvatna analiza principa i smernica na kojima se zasnivaju ključni instrumenti koji okviru međunarodnog prava akteri se odnose i uređuju oblasr zaštite prava dece i migranata. Cilj ovog dela je da podstakne i ukaže na ključna pitanja koja mogu biti predmet budućih istraživanja i ispitivanja.

Konvencija UN o pravima deteta

Konvencija UN o pravima deteta (U daljem tekstu Konvencija) je posvećena pitanjima prava dece koja spadaju u nadležnost država, i to bez obzira na njihovo državljanstvo ili imigracioni status. U konvenciji se takođe potvrđuju odredbe drugih međunarodnih sporazuma koji su relevantni za decu.¹ Iako Konvencija ujedinih nacija o pravima deteta ne sadrži posebne odredbe koje se odnose na decu koja su uključena u migracije, ona saradži neke posebne odredbe koje se odnose na određene grupe dece u pokretu, uključujući decu izbeglice, decu žrtve trgovine ljudima, i decu koja se ne nalaze u porodčnom okruženju. Međutim, opšte odredbe Konvencije se odnose na decu koja su uključene u migracije u potpunosti i bez diskriminacije.

Neke od odredbi Konvencije koje se odnose na svu decu su posebno relevantne za decu u pokretu, kao i za utvrđivanje obaveza država da se uključe u međunarodnu saradnju kako bi u potpunosti zaštitila njihova prava, a uskladu sa Konvencijom. Član 3 Konvencije, kojim se utvrđuje da države članice imaju obavezu da uvek postupaju u najboljem interesu deteta, je ključna odredba čija puna primena u mnogim slučajevima podrazumeva i ostvarivanje efektivne transnacionalne saradnje kako bi se osigurala odgovarajuća nega i zaštita za svu decu, uključujući i decu u pokretu.

Druge relevantne odredbe su: zabraba diskriminacije, kako među odraslima i decom tako i među različitim grupama (i uzrastu) dece; unapređivanje i zaštita slobode kretanja; pravo na državljanstvo i povezane mere kako bi se izbegla situacija apatrida; unapređivanje i zaštita širokog spektra ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, prava na obrazovanje, zdravlje i sklonište; zaštita od arbitrarnog hapšenja i pritvora, kao i zahtev da pritvaranje dece može biti samo „poslednja mera koja se primenjuje i to u što je moguće kraćem trajanju“, zaštita od svih oblika nasilja i zabrana torture ili drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih mera ili kazni, zaštita jedinstva porodice (koja uključuje i uzdržavanje od razdvajanja porodice kao i obavezu da se preduzmu sve mere kako bi se ostvarilo pravo deteta na spajanje porodice).

Pored toga, Opšti komentar Br. 6 Komiteta UN za prava deteta, koji se odnosi na decu koja su razdvojena od porodice ili putuju bez pratnje, potvrđuje da se Konvencija u potpunosti primenjuje na ovu posebnu kategoriju dece i to bez obzira na razloge njihovog kretanja. Ova smernica uključuje i upućivanje da je svu decu neophodno identifikovati u najkraćem mogućem roku; da deca moraju imati pristup pravu na pronalaženje porodice i obnavljanje porodičnih ili veza sa zajednicom kada je to njihovom najboljem interesu; da im se mora odrediti kompetentan staratelj i pravna pomoć; da se mora doneti odluka gde će intervencija i kratkoročno biti smeštena; i da moraju imati pristup pravdi. Transnacionalna saradnja i kolaboracija je ključna za ostvarivanje ovih obaveza država u praksi.

Značajan broj odredbi Konvencije je eksplicitno posvećen transnacionalnoj saradnji. Neke od njih se odnose na oblast zaštite dece, uključujući obavezu država da preduzmu sve neophodne mere na nacionalnom, bilateralnom i multilateralnom nivou kako bise: zaštitila deca od seksualne eksploatacije i zlostavljanja; otklonila opasnosti od otmice, prodaje ili trgovine ljudima; osigurala da se prekogranična posvojenja sprovode samo od strane kompetentnih vlasti; i osigurala odgovarajuću zaštitu dece koja traže status izbeglice ili koja se u tom statusu već nalaze (Konvencija UN o pravima deteta članovi 21, 22, 23 i 35).

---

¹ U ove sporazume spadaju glavni međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava, i to: Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije; Međunarodna povelja o građanskim i političkim pravima, Međunarodna povelja o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni ili postupaka. Drugi relevantni međunarodni instrumenti su: Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica; konvencije Međunarodne organizacije rada br. 97 i br. 143 o pravima radnika migranata; konvencije Međunarodne organizacije rada br. 138 i br. 182 o minimalnim godinama starosti i najgorim oblicima dečijeg rada; Konvencijama o statusu izbeglica; Konvencija o smanjenju broja lica bez državljanstva; Protokol iz Palerma o trgovini ljudima; i regionalni instrumenti.

Druge odrebe međunarodnog prava relevantne za transnacionalnu saradnju

Drugi posebni međunarodni instrumenti uređuju pitanje zaštite i obaveza transnacionalne saradnje u pitanjima vezanim za decu izbeglice i dece žrtve trgovine ljudima. Obaveze koje prizilaze iz načela uzdržavanja od „proterivanja i vraćanja“ (refoulment)² i obaveza angažovanja na zaštiti suštinskih prava mogu implicirati i ustanovljavanje transnacionalnih mehanizama. Na primer, međunarodna saradnja može biti neophodna kako bi se pribavile važne informacije o zemlji porekla, negativnim uticajima kojima je dete bilo izloženo u prošlosti kao o eventualnim rezicima kojima bi moglo biti izloženo u budućnosti. Ovakvi podaci mogu biti važni zbog utvrđivanja šta je u najboljem interesu deteta i mogu biti od presudnog značaja za napore koji se ulažu kako bi se našao u trag porodici ili identifikovalo dete, obnovili kontakti mežu porodicom, spjila porodcia ili izbegao rizik od ponovne trgovine detetom.³

Neki međunarodni pravni instrumenti se bave i usvojanjem ili otmisom dece sa međunarodnim elementom. Haška konvencija o zaštiti dece i saradnji pri prekogranično usvajanju⁴ i Haška konvencija o odgovornosti roditelja i zaštiti dece⁵ iz 1996 g. Sadrže detaljno ukazivanje na međunarodne mehanizme saradnje koji su jeirani tako da štite decu koja se sele u određeni uslovima predviđenim odredbama konvecije.

Multilateralni i bilateralni sporazumi

Pored međunarodnih konvencija postoje i multilateralni i bilateralni sporazumi između zemalja porekla, tranzita i destinacije koji za predmet imaju regulisanje tretmana legalnih i ilegalnih migranta, uključujući decu u pokretu, a koji takođe otvaraju pitanja vezana za transnacionalnu saradnju.

Ovi instrumenti obuvataju i regulativu EU koja uređuje kretanje dece u okviru EU sa ciljem utvrđivanja obaveza zemalja članica da razmote zahtev za azil (Dablin II regulativa)⁶. EU je takođe i potpisala opšti Sporazum o readmisiji sa raznim zemljama uključujući Tursku i Ukrajinu.

Drugi primeri multilateralnih i bilateralnih sporazuma koji se odnose i na decu u pokretu uključuje i Memorandum o razumevanju (MoR) između zemalja. Takvi primeri su: MoR sklopljen između Misije ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) u vezi sa readmisijom ilegalnih imigranta i neuspeših tražioca azila, koji je sklopljen neposredno pre deklaracije nezavisnosti Kosova 2008 g, a koji se posebno bavi deci koja su razdvojena od svojih staratelja na Kosovu; dalje, brojni MoR potpisani između zemalja koje pripadaju Široj oblasti Mekonga⁷ a koji se bave pitanjima vezanim za trgovinu ljudima i Koordinisanom ministarskoj inicijativi protiv trgovine ljudima (COMMIT).⁸ Neki od tih MoR, kao na primer onaj između Vijetnama, Laosa i Mijanmara sa Tajlandom imaju za cilj da omoguće pronalaženje porodice, procenu sigurnosti i pripremu povratka žrtava trgovine ljudima, uključujući decu, njihovim porodicama.

² “Proterivanje i vraćanje” (refoulment) se odnosi na protjerivanje ili vraćanje izbeglica iz jedne države u drugu, gde bi njegov život ili sloboda mogli biti ugroženi.

³ Vidi odredbe u Ženevskoj konvenciji iz 1951. i Protokolu o statusu izbeglica iz 1967; UN Protokol o prevenciji, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno ženama i decom koji dopunjuje Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000; i Konvencija Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, posebno članove 10-17 koji se odnose na Mere za zaštitu i unapređenje prava žrtava, kojima se garantuje ravnopravnost polova.

⁴ Haška konvencija o zaštiti dece i saradnji u oblasti međunarodnog usvojenja, 29. maj 1993.

⁵ Haška konvencija o jurisdikciji, primenjivom pravu, priznavanju, sprovođenju i saradnji u pogledu roditeljske odgovornosti i mera za zaštitu dece, 19. oktobar 1996.

⁶ Uredba Saveta Evrope (EZ) br. 343/2003 od 18. februara 2003. o uspostavljanju kriterijuma i mehanizama za određivanje koja je zemlja nadležna za razmatranje zahteva za odobrenje azila, koji podnosi državljanin treće zemlje u jednoj od država članica.

⁷ Šira oblast uključuje šest zemalja uz reku Mekong: Tajland, Mjanmar, Laos, Kambodža, provincija Junan u Kini i Vijetnam.

⁸ Memorandum o razumevanju između Laosa i Vijetnama o saradnji u sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine ljudima, 3. novembar 2010; Memorandum o razumevanju između Kambodže i Tajlanda o bilateralnoj saradnji u eliminisanju trgovine dece i žena i pomoći žrtvama trgovine, 31 maj 2003; Memorandum o razumevanju između Mjanmara i Tajlanda o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima, posebno žena i dece, 2009; Kambodža - Vijetnam, Bilateralna saradnja u eliminisanju trgovine žena i dece i pomoći žrtvama trgovine; Tajland – Vijetnam, Saradnja u eliminisanju trgovine ljudima.

Međutim, mnogi od ovih sporazuma, kao i njihova primena, su bili predmet kritike, kako zbog neadekvatnih mera zaštite dece, tako i zbog propusta vezanih za uspostavljene mehanizme koordinacije koji bi obezbedili sprovođenje mera zaštite. U slučaju Kosova, na primer, koordinacija između segmenta readmisije i segmenta reintegracije je i dalje neadekvatna, što omogućava opstajanje propusta u zaštiti dece.⁹ „Pravne odredbe koje bi regulisale pronalaženje porodice, porodičnu negu ili druge procene u kontekstu povratka dece“ nisu usvojena do današnjeg dana.¹⁰

Ovaj kratak pregled međunarodno pravnog okvira pokazuje da je uspostavljanje mehanizama transnacionalne saradnje neophodno kako bi se ispunile mnoge obaveze država koje proističu iz međunarodnih instrumenata, uključujući one koje se odnose na decu u pokretu. Takođe, nedostak eksplicitnih i usklađenih odredbi vezanih za transnacionalnu saradnju, kao što se moglo videti iz pregleda, otvara pitanje o neophodnim merama koje treba preduzeti u budućnosti kako bi se podstakla bolja i primerenija saradnja. Dalja razmatranja osnovnih načela međunarodno-pravnog okvira će biti od pomoći za utvrđivanje obima, aktera i sredstava neophodnih za jednu takvu saradnju.

Zbog čega je Međunarodni mehanizam za saradnju važan: razlozi koji proističu iz rada Save the Children

Iskustvo koje Save the children ima sa decom u pokretu u različitim regionima ukazuje da zaštita dece i ostvarivanje njihovih prava je često uslovljeno kontaktima i saradnjom između državnih i privatnih aktera u različitim zemljama.

U ovom odeljku teksta ćemo dati primere situacija koje demonstriraju kako međunarodna saradnja (ili njeno odsustvo) može uticati na mere koje za cilj imaju garantovanje prava dece u pokretu. Primeri i studije slučaja koji se opisuju dole u tekstu su zasnovani na iskustvu Save the Children na terenu. Njihova namera nije da pruži iscrpnu analizu problema i izazova vezanih za zaštitu dece. Oni prvenstveno ukazuju na situacije u kojima je postojanje transnacionalnog mehanizma saradnje između državnih i nedržavnih aktera od ključnog značaja za sprovođenje mera koje su u najboljem interesu deteta. Dalje, ovi primeri ukazuju na to da nedostatak okvira koji omogućava pravu saradnju među državama, zasnovanu na zajedničkim agendama za dečija prava i njihovu zaštitu, ima negativan uticaj na ostvarivanje prava dece u pokretu.

Prevenција i ublažavanje rizika neregularnih migracija u zemlji porekla

Prevenција situacija u kojima se ljudi uključuju u nebezbedne migracije, uključujući smanjivanje rizika koji su povezani sa takvim migracijama je kamen temeljac međunarodnog sistema koji poštuje ljudska prava. Zbog toga je neophodno preduzeti niz socijalnih i ekonomskih razvojnih mera, čije bi ostvarivanje bilo olakšano postojanjem transnacionalne saradnje. Ove mere uključuju ostvarivanje partnerstava koja bi unapredila nacionalne sisteme zaštite dece i otvorila deci i adolescentima u zemlji porekla mogućnost pristupa obrazovnim programima, treninzima i zaposlenju. Međunarodna saradnja u okviru ovih partnerstava uključuje kolaboraciju između aktera u zemljama destinacije, tranzita i porekla na razvijanju i finansiranju odgajajućih struktura koje mladim ljudima daju priliku da napreduju.

Preambula Konvencije UN o pravima deteta prepoznaje „značaj međunarodne saradnje za unapređivanje životnih uslova dece u svim zemljama, a naročito zemljama u razvoju.“ Pored toga, mnogi međunarodni i regionalni sporazumi koji se odnose na trgovinu ljudima i migracije pominju koliko je značajno baviti se „glavnim uzrocima migracija“. Međutim, alokacija budžetskih sredstava za bavljenje ovim pitanjima je idalje jako oskudna.

⁹ The European Council on Refugees and Exiles u saradnji sa Save the Children (EU kancelarija), Komparativna studija o praksi vraćanja maloletnih povratnika HOME/2009/RFX/PR/1002, str. 108-109.

¹⁰ The European Council on Refugees and Exiles u saradnji sa Save the Children (EU kancelarija), Komparativna studija o praksi vraćanja maloletnih povratnika HOME/2009/RFX/PR/1002, str. 111.

Primer međunarodne saradnje na sprečavanju nebezbednih migracija je saradnja između EU i Egipta koja ima za cilj unapređivanje pristupa mladih stručnom usavršavanju. TVET (Sistem za tehničko i stručno obrazovanje i usavršavanje) je ustanovljen sa namerom da razvija veštine i kapaciteti mladih koji traže posao: on procenjuje potrebe tržišta rada i povezuje polaznike sa poslodavcima. Ovaj sistem takođe podrazumeva stvaranje trenerskog kadra, unapređivanje centara za trening i uvođenje programa stažiranja od strane ključnih privrednih subjekata.

I pored toga što još uvek nije moguće izmeriti uticaj ovog programa na nebezbedne migracije i činjenice da se još mnogo može učiniti kako bi se program povezao sa merama koje su namenjene konkretno mladim migrantima, sami mladi smatraju da je ključna strategija prevencije nebezbednih migracija upravo izgradnja boljeg sistema stručnog usavršavanja i povećavanje mogućnosti za dobijanje zaposlenja.

Takođe, razmena praktičnih informacija između aktera u zemljama porekla i destinacije je od izuzetnog značaja za umanjivanje rizika koji mlade podstiču na migraciju. Takva razmena zahteva efektivnu komunikaciju i saradnju između država porekla, tranzita i destinacije. Konsultacije sa decom koje je Save the Children sproveo nedvosmisleno ukazuju na to da se mladi u glavnom oslanjaju na vršnjake i dijasporu kako bi pribavili informacije pre nego što napuste zemlju i potraže pomoć u toku putovanja. Transnacionalna saradnja stoga podrazumeva i programi koji bi omogućili komunikaciju mladih koji žive u zemljama tranzita i destinacije sa mladima u zemljama porekla.

Povezivanje mladih iz zemlje destinacije sa mladima u zemlji porekla

Program koji sprovodi Save the Children u Italiji i Egiptu je usredsređen na povezivanje mladih koji se možda pripremaju da napuste Egipat sa mladima koji su već emigrirali u Italiju. U Italiji je sprovedeno participativno istraživanje sa decom koja su emigrirala iz Egipta u okviru kojeg su prikupljene priče o njihovim putovanjima i životnim uslovima. Takođe u Egiptu je sprovedeno istraživanje kojim su se prikupili dodatni podaci o okolnostima u kojima deca žive i razlozima zbog kojih emigriraju. Proizveden je infomaktivni materijal koji je diseminiran preko omladinskih grupa i koji je uključivao i dokumentarni film posvećen realnim iskustvima dece koja migriraju bez pratnje. Kroz ovu prekograničnu saradnju su ostvareni značajni rezultati u smislu unapređivanja nivoa znanja dece koja emigriraju kao što se može videti iz sledećeg slučaja.

A. je devojčica iz Egipta koja živi sama u Egiptu otkad se njena porodica preselila u Evropu. Planirala je da ilegalno migrira kako bi se ponovo spojila sa porodicom. Međutim, nakon što je bila uključena u program vršnjačke edukacije koji je ukazivao na rizike takvog putovanja, donela je odluku da su ti rizici preveliki te se uključila u program edukacije kao trener. Sada je aktivno uključena u informisanje vršnjaka u svojoj zajednici o mogućnostima i rizicima. Ona smatra da su informacije od presudnog značaja za mlade jer jedino tako oni mogu doneti informisanu odluku i izbeći opasne situacije.

Utvrdjivanje identiteta deteta

Identifikacija deteta u pokretu je veoma osetljivo pitanje, naročito u slučajevima kada putuju bez pratnje ili su razdvojena od roditelja. Utvrđivanje identiteta dece, procena njihovog uzrasta, utvrđivanje prirode odnosa između detata razdvojenog od porodice i eventualnog pratioca, i utvrđivanje specifičnih potreba su neophodni i obavezni koraci kako bi se dete uputilo ka odgovarajućim mehanizmima zaštite. Ako državni organi ne uzmu u obzir da je u pitanju detete, specifične potrebe koje dete ima verovatno neće biti zadovoljene, a njihova bezbednost i zaštita ugroženi. Ove procedure su često kompleksne i mogu zahtevati učešće nekoliko aktera iz različitih zemalja kako bi se pribavili odgovarajući podaci.

Utvrdjivanje identiteta može predstavljati izazov u mnogim okolnostima ako rođenje deteta nikada nije registrovano, u slučajevima apatridije i istucijama kada su dečija dokumenta uništena ili oduzeta u toku putovanja ili po dolasku u zemlju destinacije. I pored činjenice da Konvencija UN upućuje da sva deca moraju

biti uvedena u matične knjige odmah po rođenju, upisivanje u matične knjige nije moguće u slučajevima kada roditelji ni sami nisu upisani. Stoga je rešavanje problema pravnog statusa deteta nemoguće bez razrešavanja pravnog statusa roditelja. Nedostatak saradnje između zemalja porekla i destinacije na razrešavanju ovih pitanja vodi ka neadekvatnoj zaštiti prava dece u pokretu ili dece radnika migranata.

Na primer, pretpostavlja se da na Tajlandu ima oko 300,000 dece koja spadaju u kategoriju dece u pokretu a koja pripadaju zajednici radnika imigranta iz Laosa, Mijanmara i Kambodže. Većina ove dece nema lična dokumenta. Slično tome, u Srbiji mnoga deca u pokretu imaju roditelje koji su pobegli za vreme ratova i ona još uvek nemaju uredna lična dokumenta. To onemogućava deci da pristupe ostvarivanju osnovnih prava. U tim slučajevima je neophodno da se angažuju akteri iz nekoliko zemalja kako bi se utvrdio identitet, uzrast i porodične veze dece.

Postojanje utvrđenih kanala komunikacije i saradnje između državnih i drugih aktera u raznim zemljama je takođe neophodno u situacijama kada nije moguće utvrditi identitet deteta koje je prešlo granicu bez dokumenata koji potvrđuju identitet. Na primer, saradnja između državnih organa Italije i Konzulata Tunisa je bila ključna prilikom utvrđivanja identiteta nekoliko tunižanske dece koja su tokom Severno-afričke krize 2001 stigla u Italiju bez ikakvih dokumenata. Slični mehanizmi saradnje su uspostavljeni i između državnih ustanova Italije i Konzulata Egipta kako bi se omogućilo utvrđivanje identiteta egipatske dece koja imigriraju u EU. Takva koordinacije je pomogla da se ne ponove greške iz prošlosti zbog kojih su mnoga egipatska deca vraćena u Egipat jer su bila pogrešno identifikovana kao punoletna.

Neopravdano vraćanje: slučaj D, 16 godina

Kada je stigao u Italiju D. je rekao policiji da ima 16 godina. Policija mu nije poverovala da je dete i podvrgla ga je radiološkom ispitivanju kosti ručnog zgloba kojim je utvrđeno da nije maloletnik. Na osnovu bilateralnog sporazuma između Italije i Egipta vraćen je kao neregularni migrant.

S obzirom na to nije dobio medicinsku potvrdu niti pravnu pomoć nije bio u mogućnosti da uloži žalbu na procenu starosti i tako ospori repatrijaciju i to po osnovu margine greške pomenutog testa (dve godine) po osnovu opravdane sumnje koja se primenjuje u slučajevima koji se tiču spora oko starosti. Njegov slučaj nije upućen za dalje istraživanje niti je tražena dokumentaciju od relevantnog konzulata.

Godinu dana kasnije D. je prešao granicu sa svojom ličnom kartom i u ovom slučaju je tertian kao maloletnik. Da je italijanska služba pokrenula prikladnu procedure posebne zaštite i kontaktirala svoje egipatske kolege lična karta je mogla biti pribavljena u toku prve istrage. Tako su se mogli izbeći i medicinski nepotrebna radiološka ispitivanja kao i nepravedno vraćanje maloletnika.

Slabost mehanizma i procedura transnacionalne saradnje se odražava i u neuspelim slučajevima brzog utvrđivanja prirode odnosa između deteta i odraslog lica sa kojim putuje. U nekim slučajevima propust da se kontaktiraju vladine ili nevladine organizacije u zemlji porekla ili tranzita i zatraže podaci o detetu i odraslom licu koje tvrdi da je njegov-njen staratelj su doveli do toga da u deca žrtve trgovine ljudima završavala u imigrantskim centrima zajedno sa svojim eksploatorima.

Utvrđivanje adekvatnih dugotrajnih rešenja i njihovo sprovođenje

Utvrđivanje i sprovođenje dugotrajnih rešenja za svako pojedinačno dete koje migrira- bilo u zemlji porekla, tranzita ili destinacije- je složen proces. Potrebno je da se pribave podaci iz različitih izvora sa različitih geografskih lokacija, uključujući i one koje treba pribaviti preko transnacionalne saradnje.

Ti podaci su često od iznimnog značaja, na primer za pronalaženje porodice ili obnovu porodičnih i drugih veza kada je to u najboljem interesu deteta; kada se ocenjuje porodična situacija; sakupljaju informacije

o detetu i njegovom/njenom životnom okruženju u zemlji porekla; prenošenju stavova deteta njegovom najbližem okruženju; procenivanju prilika i sredstava koje su detetu na raspolaganju u zemlji porekla ili trećim zemljama (gde na primer borave neki članovi porodice) kako bi se ostvarila adekvatna zaštita i nega za dete.

Sprovođenje trajnih rešenja koja su utvrđena kao prikladna takođe zahteva posebne mere kako bi se osiguralo da dete ima pristup adekvatnoj nezi, obrazovanju i vaspitanju, zaštiti i podršci, kao i da bi se pratio napredak u njegovoj/njenoj integraciji. Da bi se ove mere sprovele često je neophodna transnacionalna saradnja i komunikacija.

Iskustva programskih intervencija ukazuju da propusti u transnacionalnoj saradnji između ključnih aktera, kako u fazi utvrđivanja adekvatnih mera, tako i u njihovom sprovođenju, dovode do ozbiljnog kršenja prava deteta.

Na primer, deca u pokretu u Južnoj Africi se često bivaju vraćena u Mozambik od strane granične policije Južne Afrike i to bez prethodno prikupljenih informacija i bez obaveštavanja kako institucija socijalne zaštite u Južnoj Africi tako i u Mozambiku, kao i bez procene rizika. U zemljama koje su pogođene unutrašnjim sukobima ili tenzijama utvrđivanje porodičnih veza može biti izuzetno teško i to ne samo iz bezbednosnih razloga već i zbog nedostatka transnacionalnih mehanizama saradnje koji bi uključivali državne institucije ili druge međunarodne nevladine ili međuvladine aktere.

Južna Afrika, Mozambik i Zimbabve: prekogranični mehanizam saradnje za zaštitu dece u pokretu

Save the Children je pomagao uspostavljanje radnih grupa za prekograničnu koordinaciju između Mozambika i Južno-afričke Republike i Mozambika i Zimbabvea. Ove radne grupe su okupile vladine i nevladine aktere koji rade na granici i utvrđuju i sprovode mere povratka i reintegracije dece u pokretu.

Radne grupe su angažovane na unapređivanju koordinacije između aktera kako bi osigurale da dece u pokretu dobiju što efektivniju pomoć. Ove radne grupe takođe ostvaruju efikasniju komunikaciju između socijalnih radnika i policije sa obe strane granice. Takođe su angažovane i na unapređivanju zaštite dece u toku tranzita, kada su najčešće izložena riziku od zlostavljanja.

Konačno, ove grupe rade i na poboljšavanju protokola i pravilnika o pronalaženju i spajanju sa porodicom i obezbeđivanju psiho-socijalne podrške kako za decu u skloništima tako i za decu koja su nedavno vraćena svojim porodicama.

U mnogim slučajevima, uključujući post-konfliktne situacije, kao jedina moguća dugoročna rešenja razvijeni su planovi za readmisiju. To su planovi velikog obima koji utiču na živote stotine dece a da prethodno nije obavljena procena negativnog uticaja koji oni imaju na razvoj dece i njihovu zaštitu.

Na primer, od 2008, kao posledica potpisivanja Sporazuma o readmisiji sa zemljama članicama EU u Srbiju se vraćaju hiljade bivših tražioca azila, uključujući i decu i to bez sistemskog plana rehabilitacije i reintergracije. Podaci ukazuju da je deci povratnicima teško da se integrišu u Srbiji i nemaju osećaj da tu pripadaju; žrtve su diskriminacije i marginalizacije; često se upuštaju u nesigurne migracije pokušavajući da se vrate u zemlje odakle su deportovani.

Slučaj propusta da se obezbedi adekvatna zaštita: Slučaj H. 16 god.

H. je bez pratnje, ličnih dokumenata i novca i bez poznavanja srpskog jezika deportovan iz Nemačke u Srbiju na osnovu Sporazuma o readmisiji. Po dolasku u Beograd prvo je bio smešten u pretrpanu Pritvornu jedinicu a posle 10 dana je prebačen u dom za decu. U toku intervjuja je otkrio da mu u Srbiji živi otac sa kojim nije u kontaktu od kada je sa majkom otišao u Nemačku. Sa njegovim ocem se stupilo u kontakt ali je on odbio da preuzme odgovornost.

H. je bio uključen u nekoliko disciplinskih incidenata u domu za nezbrinutu decu i ubrzo nakon toga je prebačen u drugu instituciju gde je pokušao samoubistvo. Njegova majka je pronađena u Francuskoj gde će se oni naknadno i ponovo spojiti.

Propust Nemačke da, preko transnacionalnih mreža, istraži porodične okolnosti i mogućnosti za pružanje zaštite ovom detetu je dovelo da ozbiljnog kršenja njegovih prava.

U situacijama kada dete u pokretu treba spojiti sa porodicom, odlaganja ili propusti u transnacionalnoj saradnji može dete izložiti ozbiljnim rizicima. Na primer, ako staratelj ne obezbedi blagovremeni prenos obaveza i ovlašćenja deca mogu odlučiti da se sama upuste u neregularne (i potencijalno rizične) migracije kako bi se spojili sa svojom porodicom, čak i plaćajući krijumčare i tako rizikujući da postanu žrtve eksploatacije ili nasilja.

Save the Children često svedoči ovakvim propustima u transnacionalnoj saradnji i komunikaciji. Na primer, na granici između Južne Afrike i Zimbabvea, gde su prekogranična saradnja i procedure često spore, deca se često odlučuju da pređu granicu sama.

Zaključci i preporuke

Iskustva organizacije *Save the Children* iz direktnog rada sa decom u pokretu svedoče da su mnoga od ove dece ispala iz sistema zaštite u okviru sopstvene države- pre nego što su se uputila u neku drugu zemlju destinacije- ali i zbog nedostatka adekvatne prekogranične saradnje i komunikacije između aktera čija je odgovornost da im pruže zaštitu i podršku.

Iako su odredbe Konvencije UN o pravima deteta koje se odnose na obaveze država da unapređuju, štite i ostvaruju prave svakog deteta koje je pod njihovom nadležnošću- uključujući decu u pokretu- jasne, kao i to da se neke norme direktno odnose na transnacionalnu saradnju među državama, njihova primena je nesigurna, nekoherentna i često nije vođena najboljim interesom deteta. U ovom dokumenti su predstavljeni slučajevi iz kojih se jasno vidi da nedostatak efikasne transnacionalne saradnje između državnih i drugih aktera dovodi do neadekvatne zaštite dece, a u nekim slučajevima ih i stavlja u životno opasnu situaciju.

Save the Children veruje da ključni akteri moraju zajedno dodatno razmotriti mogućnosti da se državama ugovornicama daju dodatne smernice o tome kako treba uspostaviti transnacionalne mehanizme saradnje i urediti obaveze i principe na kojima ta transnacionalna saradnja treba da se temelji, definiše koji akteri treba da budu uključeni, kakve mehanizmi odgovornosti uspostaviti i koja vrste resursa je potrebna da se to i učini. Nadamo se da će Dan za raspravu o pravima deteta u kontekstu međunarodnih migracija biti prvi korak u naporima da se ovaj temeljni element uključi u raspravu i odlučivanje.

Imajući u vidu da ostvarenje ljudskih prava deca u pokretu zavisi od koordinacije na nacionalnom i lokalnom nivou pozivamo Komitet da:

1. Pruži smernice državama ugovornicama o tome kakve mere je neophodno preduzeti kako bi se na nacionalnom nivou uspostavio sveobuhvatan sistem zaštite dece u pokretu, koji bi bio orijentisan prema detetu i koji bi garantovao punu zaštitu njihovih prava kao ljudskih bića i kao dece i to nezavisno od njihovog imigracionog statusa.

Ovaj sistem bi trebao da osigura da se zakoni i politike, pojedinačne meri i odluke koje se odnose na decu u pokretu vode principima koji su ugrađeni u Konvenciju UN o pravima deteta, a naročito najboljim interesom deteta, nediskriminacijom, pravom na izražavanje sopstvenog stava i dekriminalizacijom neregularnih migracija.

2. Pruži smernice državama ugovornicama o merama koje je neophodno preduzeti kako bi se uspostavio delotvoran okvir za transnacionalnu koordinaciju među vladinim i nevladinim akterima u različitim zemljama a u vezi sa postupanjem sa decom u pokretu, i predloži konkretne preporuke za zakonodavna, institucionalna i proceduralna rešenja.

Sa tim ciljem *Save the Children* ohrabruje Komitet za prava deteta da:

3. Pozove Specijalnog izvestioca o ljudskim pravima migranata i Specijalnog izvestioca o trgovin decom, dečijoj prostituciji i dečijoj pornografiji da zajednički izrade Globalnu studiju o merama transnacionalne saradnje koje su neophodne kako bi se obezbedila zaštita dece u pokretu i garantovala njihova prava nezavisno od njihovo imigracionog statusa. Ova studija bi morala biti rukovođena Konvencijom o pravima deteta i drugim relevantnim međunarodnim standardima, uključujući i konvencije Međunarodne organizacije rada, i morala bi uzimati u obzir i stavove dece, kao i preporuke koje će Komitet usvojiti posle današnje rasprave.

Globalna studija bi trebalo da:

- Identifikuje jasne primere situacija u kojima nedostaci u postojećim pravnim i drugim instrumentima uzrokuju isključivanje ključne grupe dece u pokretu iz sistema zaštite i to zbog nepostojanja odgovarajuće saradnje među državama ili među vladinim i nevladinim akterima u okviru jedne države.
- Ispita tipove mera koje postoje ili koje bi trebalo uspostaviti kako bi se postigla veća usklađenost politika, bolja koordinacija mehanizama i procedura u okviru jedne zemlje, ali i preko granica i područja porekla, tranzita i destinacije. Studija bi trebala da posebno ispita i to kakvu je transnacionalnu saradnju neophodno uspostaviti kada se radi o deci koja se sele preko granica.

Za dalje informacije obratite se:

Daniela Reale, Exploited Children Adviser, SC UK

d.reale@savethechildren.org.uk

ili

Roberta Cecchetti, Advocacy Manager, Child Protection Initiative, Save the Children

roberta@savethechildren.ch

Save the Children

u partnerstvu sa

Grupa 484

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Sva prava su zadržana. Sadržaj ove publikacije se može slobodno koristiti ili kopirati u nekomercijalne svrhe uz obavezno navođenje izvora. Štampanje ovog dokumenta finansijski je podržala Evropska unija u okviru projekta Reforma sistema socijalne zaštite po meri deteta. Sadržaj ovog dokumenta je isključivo odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.